

1970

GRUODIS - DECEMBER

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

RAMYBĖ IR GERA VALIA	Redakcija	362
KAD TYLIOJI DAUGUMA PRABILTŲ... L. Gražulienė		363
KALBAS IR DARBUS BAIKIME GARBINGAI	L. K. Koplyčios Kom.	367
AUŠRA RYTUOSE — JAPONU POEZIJA	Sesuo O. Mikailaitė	368
EILĖRAŠČIAI	Sesuo O. Mikailaitė	371
KODĖL ŠEIMOS NESISKIRIA?	Ištekėjusi Moteris	372
EILĖRAŠTIS	Ada Karvelytė	373
J. JASAIČIO STRAIPSNĮ PERSKAIČIUS	Kazys Almenas	374
NESUSIKALBAME DĖL PASIMETUSIŲJŲ	J. Jurevičius	375
NEPALIKITE MŪSŲ VIENŲ!	E. Šulaitis	380
FILMAI		382
GIMTASIS ŽODIS		385
MIESTE NESAUĞU	V. Kasniūnas	388
LIETUVOJE IŠLEISTI SKAITINIAI VAIKAMS	N. Jankutė	389
ATGARSIAI		391
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” STRAIPSNIO KONKURSAS		393
1970 m. TURINYS		394

Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio. 361 ir 373 psl. piešiniai — P. Augiaus. 370 psl. piešinys — Sesers O. Mikailaitės. 378, 379 ir 390 psl. nuotraukos — V. Kauliaus, S.J., 381 ir 382 psl. nuotraukos — J. Grikenio. 393 psl. užsklanda — Jūratės Eidukaitės.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, prof. Petras Jonikas (kalbos skyriaus patarėjas), Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Vaclovas Kleiza, Nijolė Užubalienė. Meninė priežiūra — Dalia Rėklytė-Aleknienė. Fotografija: Algis Grigaitis, Virgilijus Kaulius, S. J., Algimantas Kezys, S. J. Administracija: Petras Kleinotas, S. J., ir Dana Kurauskienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1970 m. Gruodis - December

Vol. XXI, Nr. 11

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

**LINKSMU ŠVENTU KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ VISIEMS MŪSŲ SKAITYTOJAMS,
BENDRADARBIAMS IR BIČIULIAMS!**

RAMYBĖ IR GERA VALIA

Šv. Raštas sako, kad, Kristui gimus, angelai giedojo: "Garbė Dievui aukštybėse, ir žemėje ramybė geros valios žmonėms!" Ramybė ir gera valia yra charakteringi kalėdiniai žodžiai, bet juos reikėtų prisiminti ne tik per Kalėdas. Kristus atėjo į pasaulį, kad atneštų ramybę jos ištroškusiai žmonijai. Visi nori ramybės, bet jai pasiekti reikia geros valios. Erodas taip pat norėjo ramybės, bet jos nepasiekė, nes jam trūko geros valios. Išgirdęs iš išminčių apie kažkokio naujo karaliaus gimimą, jis labai susijaudino, nusigando, prarado ramybę. Jis buvo pilnas puikybės, išdidumo, troško garbės. Jis bijojo, kad jo valdžios kitas nepaveržtų, bijojo konkurencijos.

Vargšas Erodas! Jeigu jis būtų turėjęs bent kiek geros valios, būtų galėjęs pasiteirauti ir sužinoti iš išminčių, kad tam gimusiajam karaliui visai nerūpi nei žemiška valdžia, nei žemiška garbė. Jis lieps paklusti žemiškai valdžiai, jis lieps atiduoti ciesoriui tai, kas yra ciesoriaus. Jis jokiam žemiškam valdovui nebus konkurentas, nes jo karalystė ne iš čia.

Vargšai tie žmonės, kuriems trūksta geros valios ir išminties! Jie niekad neturi ramybės. Jie mato priešus kiekviename žingsnyje. Be reikalo jaudinasi, eikvoja energiją ir kovoja, lyg Don Kichotas prieš vėjo malūnus. Jie nori viską ir visus reformuoti, išskiriant save. Bet kiekvieną reformą reikia pradėti nuo savęs. Kito akyje kiekvienas tuoj pamato mažiausią krislą, bet savo akyje nepastebi nė milžiniško balkio.

Tolerancija, pagarba žmogui ir jo nuomonei yra geros valios ženklai. Kiekvieną žmogų reikia imti tokį, koks jis yra. Kiekviename mes turime ir galime pamatyti ką nors gero. Jeigu net žiburį užsidegęs ieškosi visur tik blogio ir, suradęs jo trupinėlį, pradėsi garsiai visam pasauliui apie tai trimituoti, tai dar tau labai toli nuo geros valios. O kur nėra geros valios, nėra ramybės. Žmogus, norėdamas smerkti ir bausti kitus, skaudžiausiai pasmerkia ir nubaudžia pats save.

Kito mintį girdėdami ar skaitydami, tuoj neklauskime save, kur ir prie ko galėtume prikibti, bet verčiau pažiūrėkime su gera valia į tas mintis ir pasistenkime jas suprasti pozityvia prasme. Vaikiškai prie visko kabinėtis, užmiršus bet kokią gerą valią ar logiką, yra nerimta. Tą vaikiškumą, nerimtumą ir geros valios stoką tenka dažnai girdėti mūsų susirinkimuose, suvažiavimuose, posėdžiuose ir tenka tai matyti mūsų spaudoje. Būtų labai naudinga ir gražu, kad organizuotume ne tik spaudos platinimo, bet ir spaudos švarinimo mėnesius. Kai čia bus daugiau geros valios, tai tuoj visi pajus daugiau ramybės. Ramybė geros valios žmonėms!

REDAKCIJA

KAD TYLIOJI DAUGUMA PRABILTŲ . . .

("Laiškų Lietuviams" konkurse premijuotas straipsnis)

Jau dvidešimt metų mūsų namus lanko "Laiškai Lietuviams". Per tą dvidešimtį teko peržengti vaiko, jaunuolio ir studento metų slenksčius. Dabar, auginant savo šeimą, ciklas jau prasideda iš naujo. Nueitame kelyje matėme savo tėvus, besikuriančius naujam krašte, aukojančius visas savo pastangas vaikų mokslinimui, lietuviškam auklėjimui ir įleidimui šaknų naujajame krašte, kurio svetima kalba ir dar svetimesni papročiai visus skatino burtis į savuosius getus. Juose susikūrė gal dažnai dirbtinis, bet raminaš saugumo jausmas: gatvėje girdėjai lietuvių kalbą, vaikų draugai beveik visi buvo lietuvių šeimų vaikai; restoranų, salių, krautuvių ir smuklių pavadinimai ne mažiau persodinti iš Lietuvos, kaip ir žmonės, kurie tas įstaigas ištikimai lankė. Mes, vaikai, pėsti ėjome į lietuvių parapijines mokyklas, kuriose dažnai ir lietuvių kalbos pamokos buvo dėstomųjų dalykų dalis.

Pamažu tėvų padėtis gerėjo. Finansinis stovis, ypač profesionalų žmonių, greitai pralenkė tuos, kurių garantijomis pasiekėme šį kraštą. Kartą praradus viską, mūsų ateivija nebijojo rizikos ieškoti geriau apmokamo darbo, aukštesnio pragyvenimo lygio ir laimingesnio rytojaus savo vaikams. Vardan tų vaikų atgijo organizacijos, šeštadieninės mokyklos, leidyklos, įvairūs jaunimo kursai, stovyklos ir stovyklavietės, kultūros centrai ir pagaliau kultūriniai užsimojimai, pvz. lietuvių opera ir lietuvių kultūros fondas. Visa tai įvyko per tą dvidešimt-

metį, kuriame išaugome iš gaunančiųjų ir imančiųjų į duodančiųjų kartą.

O kokia išaugom karta mes, kurie stovime tarp mūsų tėvų, čia persikūrusių, ir tarp tų, kurie gimė jau po Amerikos dangumi? Kai pasidairau po savo kartą, vis labiau įsitikinu, kad mes esame chroniškai depresyviųjų karta. Mes buvome vaikai po karo dangumi; vaikai, kuriuose telkėsi pyktis prieš nesuprantamas sąlygas. Mums liko nesuprantamos tos politinės priežastys, kurios visą mūsų vaikišką pasaulį apvertė aukštyn kojom ar net visai jį panaikino, palikę tik baisų netikrumo ir visiško chaoso jausmą. Prieš pasiekdami jaunuolio metus, mes perslinkom per dvi ar net tris skirtingas kalbas ir kultūras: vokiečių, amerikiečių, o tie, kurie į JAV atvyko per Pietų Ameriką ar Australiją, dar susidūrė ir su ispanų, portugalų ar anglų kalbomis bei kultūromis.

Ir užaugę, karo ir savo padėties istorines priežastis supratę, mes vis tiek pasilikome pasidalinę. Mūsų profesinės žinios bei profesinis pasiruošimas mus rišo prie amerikietiškojo pasaulio: pajutom jo problemas, jo uždavinius ir gal kartais net savotišką jam įsipareigojimą. O namų auklėjimas ir visa vidinė orientacija mus rišo prie lietuviškojo gyvenimo. Uždarę savo namų duris, mes tarsi išjungėm čionykščią aplinką ir įjungėm tėvų skiepytą lietuviškojo pasaulio pajutimą. Šis dvilypumas gal ne vienam 30 m. amžiaus lietuviui išryškėjo, kai nese-

niai viename spaudos leidinyje teko žvilgtelti į šių dienų Lietuvos studentų grupę. Sukilo savotiškas ilgesys, savotiška nuostaba, kad yra pasaulyje kampelis, kuriame gyvena žmonės be to plyšio savyje. Jų aplinka neša kitas problemas, bet nepastato kovos sankryžoje gatvės kalbos su šeimos kalba, nesukerta draugų ir tėvų atnešamų pasaulių. Kažin kokie mes būtume, jeigu ir mes savo dvasios gėlmėse to pasidalinimo nenešiotume? Aš manau, kad mūsų dvasios sąranga skirtųsi daug kuo nuo tos, su kuria šiandien gyvename.

Visa tai daugiau ar mažiau praeitis — tos kovos, nesutarimai, tiesiog šmeižtai, kuriuos stebėjome vardan Lietuvos laisvinimo ir lietuviybės išlaiskymo. Ateitis yra nebe mummyse, kaip tikėjo mūsų tėvai, bet mūsų vaikuose. Lietuvos tiek išgelbėsime, kiek jos išsaugosime savo vaikuose. Realistiškai galvodama, savo amžiuje aš laisvos Lietuvos nesitikiu. Nesitikiu ne dėl to, kad tai būtų nepriimtina ar nelauktina, bet todėl, kad, mano supratimu, be trečiojo pasaulinio karo, kuris atneštų visišką politinį perversmą, tai būtų neįmanoma. Bet viso pasaulio atominės aukos nėra verta ne tik Lietuva, bet nė joks kitas okupuotas ar okupuotinas kraštas ar tauta. Taigi, aš laisvą Lietuvą matau tik savo vaikų sąmonėse ir dvasioje.

Mes, jaunesnioji karta, galime ir toliau tęsti tą patį nesutarimais, susiskaldymais ir nemalonumais nuklotą lietuviybės darbą, arba galime sustoti ir pasvarstyti, ar nereikėtų pasukti kita kryptimi, ar mūsų ir mūsų vaikų sąlygos nestato kitų reikalavimų. Mūsų darbo kūrybingumas didele dalimi priklausys nuo to, kiek mes pajėgsime savo dabartinę padėtį realiai vertinti. Pamačius save tikrojoje šviesoje, nebus sunku ar "nepatogu" atsisakyti

ne vieno seniai prigijusio veiklos būdo ar tvarkos. Rasime, kas yra mums savita, ir nebijosime vienos kitos žilos galvos "prakeikimo". Iki šiol ne vienas mūsų kartos žmogus traukėsi iš kelio ir ranka numojo, nes įprastinė tvarka atrodė per daug išsigalėjusi ir įsitvirtinusi, o pozityvių rezultatų nerodė. Teko dalyvauti ne vienos diskusijose lituanistinio švietimo reikalais. Stebėjau, kaip jaunesniosios kartos keliamos idėjos ne tik nebuvo svarstytos, bet neiššaukė nė mažiausios reakcijos iš tų, kurie vienu ar kitu būdu tą švietimo darbą dirigavo. Prieš keletą metų maniau, kad tai tik mano perdaug aktyvi vaizduotė, bet, išgirdusi iš kitų tą patį skundą, supratau, kad ne man vienai taip "vaideanas".

Faktas, kad mūsų vaikai jau mažiau jausis padalinti savo dvasioje, negu mes. Jie į šį kraštą nebepersodinti ir nebepridaiginti, o čia šaknis įleidę. Su šiandienine muzika ir dainoms jie auga, o lietuviškąsias turi mokyti. Panašiai su visom gyvenimo sritim: kalba, papročiais, elgsenos būdu. Seniai pastebėta, kad kiekviena kalba turi savitą "psichologiją" — kalba, jos garsai ir struktūra iššaukia tam tikrus gestus, tam tikrą minties dėstymo būdą. Dėl to tiek daug nukentčia išversti literatūriniai kūriniai, nes jie praranda tą charakterį, kuris gali būti pilnai išreiškiamas tik ta originalia kalba. Ar mes norim, ar ne, mūsų vaikuose dvi kalbos kovoja ne tik už pirmenybę, bet ir už jų vidinę struktūrą.

Mes, tų vaikų tėvai, iki šiol buvome toji "tylinčioji dauguma", kurie gal nediršome, o gal dar nematėme reikalo garsiau išreikšti savo nuomonių. Ne tik daugelis vadovėlių, bet ir mokytojų šeštadieninėse mokyklose yra tokie, kuriuos mes prieš penkioli-

ka metų palikome. O juk per tą laikotarpį gimė kompiuterių ir erdvėlaivių amžius. Spraga tarp mokomosios kalbos ir tikrojo pasaulio padidėjo: magnetofono juostelės, skaidrės, erdvėlaiviai ir kiti panašūs naujadarai toli gražu neužkiša visų kasdieninio gyvenimo reikalaujamų žodyno spragų. O vadovėliuose ir pratimuose, tur būt, visai neatsiranda. Mūsų vaikai vis dar tebearia su tais pačiais padargais, kurių net ūkyje parodyti nebegalima — tenka ieškotis senienų muziejaus. Nenoriu visai išbraukti Lietuvos kaimo iš lituanistinio paruošimo. Tesa-kau, kad, norėdami vaikus išlaikyti Lietuvai, mes turime jų dvilypį pasaulį stengtis vienyti: jų žodynus bei lituanistinės mokyklos patirtį kiek galima priartinti prie tų interesų, kuriuos gimdo amerikietiškoji mokykla.

Mums uždavinys jau yra sunkesnis, negu buvo mūsų tėvams. Mūsų getai pabiro (bent mes iš jų iškritom). Vaikus vežam į šeštadienines mokyklas, į parapijas, pas draugus, į organizacijų susirinkimus ir visokius rengimus. Dažnai nerandamas nė vienas lietuvis draugas, kurio namus pėsčiom būtų galima pasiekti. Kelių vaikų tėvai dažnai mato, kad ir dvi mašinos nespėja visų visur suvežioti, nes skirtingo amžiaus vaikų susirinkimai vyksta tuo pačiu metu skirtingose vietose.

Ir ko labiausiai norėtusi tame labirinte? Norėčiau, kad mes pirmiausia telktumės prie lituanistinės mokyklos. Nebijokim jaunų žmonių, kurių lietuvių kalba gal nėra poliruota, bet kurie mažuosius uždega, kurie randa gyvensnį būdą vaikuose skiepyti artimumą Lietuvai. Tai būtų dvilypis pasitarnavimas: įjungimas jaunuolių į lietuviškąjį darbą ir mūsų vaikų prieinamesnis mokymas. Tų mokytojų gretos, kurie dar mane lietuvių kalbos mokė,

jau gerokai praretėjo. Kas gi juos pakeis, jeigu vis bijosime jaunujų? Kas pakeis mūsų pedagogus, jei nepripažinsime pedagogais tų, kurie šiame krašte pedagogiką baigė ir toje srityje dirba?

Antra, katalikiškosios mokyklos mažėja. Vis daugiau ir daugiau mūsų lietuviukų nuo pirmojo skyriaus lanko viešąsias mokyklas. Kur jie gauna savo religinį, dvasinį paruošimą? Norisi tikėti, kad šeimoje. Tačiau sekmadienį parapijoje apsidairai ir tepamatai tik vieną kitą jaunuolį. Skundžiamasi, kad net katalikiškų mokyklų mokiniai nelanko bažnyčios. O be Dievo, be dvasios jautrumo nėra jokių vertybių — nei tautinių, nei moralinių. Gal todėl turėtume telktis ugdyti dvasiniams reikalams jautrius vaikus. Tačiau šeštadieninių mokyklų laikas, skirtas kateketikai, yra apribotas dažniausiai paruošimu pirmajai komunijai. Ir čia dar mes vadovaujamės archaiškais katekizmo dėstymo metodais — akcentuojama tai, kas neigiamas: velniai, pragaras, bausmė, kaltė ir žmogaus menkumas. Klausant pamokslų ir stebint vaikų paruošimą, tenka įsitikinti, jog mes dar nesame pripažinę, kad tvirčiausias motyvas gėriui yra ne baimė, o meilė. Tai yra padaręs amerikiečių kateketinis pasaulis su tikrai puikiais ir pasigėrėtiniais rezultatais.

Mes nepratę leisti pasauliečiams įkelti koją į kateketikos pasaulį, kai tuo tarpu seselių ir kunigų, kurie pozityviau mūsų vaikus dvasios gyvenimui paruoštų, yra be galo maža. Viena mano pažįstama amerikiečių parapija turi 68 pasauliečius kateketus, kurie noriai atėjo vaikuose skiepyti Dievo meilę. Dirbdami šį darbą, jie patys dvasiškai auga, nes domisi religiniais klausimais ir juos nagrinėja. Šis uždavinys mūsų tautinėms para-

pijoms ir lituanistinėms mokykloms ateityje darysis vis aštresnis. Juk mes neturime net tinkamo katekizmo vaikams, tad gal turėtume prisiminti tas spaudos draudimo laikų močiutes, kurių vienintelė vargo mokyklos priemonė buvo katekizmas.

Šio klausimo svarbos įrodinėti, man atrodo, nėra reikalo. Nepaisant, kaip opus būtų mūsų tautinės gyvybės klausimas, jis negali viršyti religinės tikrovės. Tauta, nežiūrint kaip brangi, nėra aukščiausias gėris, tad tautinės parapijos negali prarasti dvasinės bendruomenės savybių. Vertybes sukeičę, mes gal laikinai laimėsime mūsų, bet pralaimėsime karą.

Auginkim sąmoningus žmones — jie užaugs, suprasdami tautos vertę. Iki šiol mes buvome nusigręžę nuo mus supančio pasaulio problemų. Apšidairykim. Ką gi mums reikš lietuviybė, jeigu kartu su visa žmonija stokosim neužteršto oro, švaraus vandens ar žemės sklypelio kojai padėti? Kodėl visom tom problemom mes negalime su savo vaikais pasikalbėti ir jas svarstyti lietuviškai? Ir lituanistikos pamokose, pokalbiuose, rašinėliuose, ekskursijose visa tai turėtų rasti savo vietą (ir nemanyčiau, kad pačią pasakutinę). Leiskime savo vaikams domėtis ekologijos problemomis, Amerikos socialinėmis problemomis, net ir mums kuria nors nepriimtina politikos kryptimi. Jie negali gyventi saloje, atsiriboję nuo aplinkos. Jeigu to reikalaušim, juos prarasim. Neturėsime su jais bendros kalbos, kas reikš jų atidavimą amerikiečių bendruomenei. Šių Dienų pasaulio padėtis liečia ir tą Lietuvą, apie kurią juos mokom. Jei pasirodysim pasenę savo galvosena ir atsilikę nuo jų gyvenimo tempo bei aplinkos, tai ir geriausios mūsų idėjos bei norai bus paženklinti tuo pačiu ženkle.

Mūsų darbo vieningumas priklausys nuo to, kaip pajėgsim vertinti savo uždavinių svarbą. Jeigu dar rasim vietos savo garbės ieškoti; jeigu pritrūksim kantrybės kitus išklaudyti, nes maloniau klausytis savo balso; jei ki-virčysimės dėl dirbančiųjų žmonių "kvalifikacijų" ar "nekvalifikacijų"; jei rasim laiko savo asmenišką sąskaitą suvedinėti — dar nebūsime visiškai supratę, koks yra lemiantis veiksnys mūsų vieningumas arba susiskaldymas. Jis yra lemiantis, nes jeigu nebus vienybės, tai ir geriausi energijos šaltiniai nutekės pačiam beprasmiškiausiam tikslui: skaldymuisi ir nesutarimui.

Atsimenu kaip šiandien, kai dar jaunuolės metais pajutau, kad manyje lietuviškasis pasaulis yra galutinai laimėjęs. Tai buvo du momentai. Pirmasis išryškėjo, kai pamačiau, kad su Dievu angliškai kalbėtis nemoku; galiu ta kalba maldas skaityti, net rašyti, bet negaliu melstis. Antrasis momentas paaiškėjo, kai pamačiau, kad, nepaisant kaip norėčiau, esmine ir giliausia prasme tik lietuviškai tegaliu pasakyti: "Tave myliu!" Manau, kad ne vieno mano kartos, tos vis augančios "tyliosios daugumos", patirtis bus panaši. Kadangi mes esame giliausia prasme lietuviai, nes jais tapome ne be konfliktų, tai nelikime "tyliais" toliau. Eikime ir prabilikime — išdrįskime likti ištikimais savo įsitikinimams ir savo gyvenimo patirčiai, jei norime panašaus apsisprendimo iš savo vaikų.

**Vieniems — tu didvyriu palaiminta žemė,
Kitiems — tu nykštukų varginga tėvynė,
O man tu esi kaip smūtkelis prie kelio,
Kur laukia keleivio malda ir nakvynė.**

Putinas

KALBAS IR DARBUS BAIKIME GARBINGAI

Nelabai seniai, tik prieš trejus metus, išgirdome, kad atsiradusi galimybė lietuviams įsiruoti paminklinę koplyčią Šv. Petro bazilikoje, Romoje. Žinia sudomino visuomenę. Jeigu džiaugiamės išsikovoję kuriame nors mieste Lietuvos vardui nors ir nuošalia gatvę, kelias pėdas žemės kur nors miesto parke, tai kaip nesidomėsi vieta, kuri visame pasaulyje yra labiausiai lankoma, kurią kasmet pereina milijonai žmonių iš visų pasaulio kraštų.

Kaip buvo neseniai priminta spaudoje, laisvosios Lietuvos vyskupai seniai svajavo turėti Šv. Petro bazilikoje kokią nors Lietuvos vardo priminimą. Nereikia abejoti, kad tokią galimybę būtų finansiškai parėmusi ir Lietuvos valdžia, nepaisant, kokios kada ji būtų buvusi krypties. Deja, tada galimybės nerasta. Ta privilegija teko svetimuose laisvuose kraštuose dabar gyvenantiems lietuviams Lietuvos vergijos metais.

Ištyrę galimybes ir lietuvių nuotakas, pirmą viešą žingsnį šiuo reikalu padarė — pasirašė prašymą Šv. Petro bazilikos administracijai du lietuviai vyskupai: P. Brazys ir V. Brizgys. Teigiamas atsakymas gautas, jau vysk. P. Braziui mirus, ir sutartį su Šv. Petro bazilikos administracija teko pasirašyti vienam vysk. V. Brizgiui.

Kam nors gali atrodyti, kad šią koplyčią kurti buvęs sudarytas gana siauras komitetas (tik 9 asmenų). Tačiau jame nariais yra įvairių generacijų ir organizacijų asmenys. Visus lietuvius apimaš yra Garbės Komitetas. Komiteto veikla buvo tyli. Tenkinasi asmeniškais pasitarimais su istorikais ir menininkais. Visuomenė buvo

informuojama per spaudą. Nebuvo jokių vajų nei susirinkimų. Komitetas manė, kad palyginti nedidelę sumą koplyčios įruošimui lietuviai lengvai suaukos. Visuomenės atsiliepimas iš tiesų buvo gražus, nors retai kur buvo lietuviai paraginti savose parapijose ir ne visos organizacijos savo nariams priminė šį reikalą. Trumpais atsišaukimais spaudoje paraginti atsiliepi tikrai visų kraštų laisvojo pasaulio lietuviai. Taip pat ir iš Lietuvos gautos vertingos dovanos — gintaro dirbiniai. Po trumpo dvejų metų laikotarpio koplyčia jau įruošta, ir yra likusi tik nedidelė skola.

Kažin ar turėjome kitą lietuvių gyvenime įvykį, kurį taip plačiai būtų paminėjusi įvairių kraštų nelietuvių spauda. Lietuviškoje spaudoje buvo vienas kitas ir kontroversinis pasisakymas, tačiau dauguma atsiliepė ramiai ir objektyviai (pvz. *Draugas, Aidai, Lietuvių Dienos, Tėviškės Aidai* Australijoje ir kt.). O svetima spauda atsiliepė tik teigiamai (išskyrus komunistų), skirdama šiam įvykiui didelę reikšmę.

Atrodo, kad ne tik spaudoje, bet ir pokalbiuose jau esame viską išsiaiškinę. Savo išpūdžius jau pradeda pasakoti atsilankiusieji Romoje po koplyčios dedikacijos. Tokių lietuvių (kunigų ir pasauliečių) šiuo metu jau yra gera šimtinė. Jie beveik vienbalsiai pasakoja savo teigiamus išpūdžius ir kitataučių lankytojų didelį susidomėjimą lietuvių koplyčia, kuri labai išsiskiria iš kitų toje pat bazilikos kriptoje.

Visiems lietuviams dabar lieka tik vienas uždavinys — garbingai ir greitai užmokėti dar likusią koplyčios įruošimo dalį — apie 15.000 dolerių. Kaip

AUŠRA RYTUOSE - japonų poezija

Vakaruose populiarėja kai kurie japonų menai — šikcai vandeniniais dažais, gėlių sudėstymas į skulptūrines puokštes, *haiku* eilėraščiai. Tai gana įdomus reiškinys — ne tik kad priartėja tolimieji rytai, ta egzotiška pasakų šalis, bet ir kad mūsų jaunieji menininkai (kai kurie) žavisi griežtų estetikos dėsnų apvaldoma kūryba ir deda rimtas pastangas pasisavinti gerokai skirtingos kultūros pasaulėjautą, išsisknijusią šimtmečių tradicijoje.

Stebėtinai didelį vaidmenį japonų socialiniame gyvenime vaidina poezija. Ji yra beveik išimtinai grynoji lyrika — mažai tėra epų, dramatiinių poemų ir panašiai. Japonų poezijos temos taip pat ribotos — gamta ir romantika. Tačiau, jau nuo ankstyvųjų amžių (kada Europa skendėjo barba-

koplyčia, taip ir skola yra visų lietuvių. Kiekvienam lietuviui tikrai malonu ją lankyti bus tada, kai jausimės, kad jau niekam nesame skolingi. Panašiais atvejais lietuviai iki šiol mokėjo save pagerbti, tad garbingai užbaigsime ir šį Lietuvos vardui reikšmingą darbą.

Lietuvos kankinių paminklas Šv. Petro bazilikoje, Romoje, kalbės pasauliui ilgus amžius. Aukodami šiam paminklui, palikime ateičiai jo kūrėjų tarpe savo ir savųjų vardus. Laiko liko nedaug, ši proga niekad nepasikartos. Aukas siųskite: Lithuanian Martyrs' Chapel Fund, 2701 W. 68th St., Chicago, Ill. 60629.

L. K. Koplyčios Komitetas

rizmo rūkuose) japonai poezija lipdė socialinius santykius, ja užsiiminėjo įvairiuose susibūrimuose, ja reiškė subtilius, amžiais sunkiai beišreiškiamus jausmus, kuriais norėjo pasidalinti su savo draugais. Kaip lietuviui beveik įgimta savo išgyvenimus išlieti dainoj — taip japonui visai natūralu rašyti eilėraščius. Jam poezija ne vien poetų karalystė, o tikra demokratija. Ir negirdėtas dalykas, kad japonas šauktųsi mūzos įkvėpimo — jam nereikia kokių nežmoniškų padėjėjų, užtenka realaus gyvenimo. Dešimtame šimtmetyje Ko no Tsurayuki poezijos antologijos įžangoje rašė: "Japonų poezijos sėkla — tai žmogaus širdis, kuri išdaigina daugybę lapų — žodžių. Kuris nerašo, išgirdęs lakštingalos balsą gėlyne ar varlių kurkimą prūde?..." Čia būtinai reikia pridėti, kad japoniškos varlės žymiai labiau rafinuotos negu mūsų — jos turi tikrai muzikalius balsus, ir ne vienam atnešė neeilinį įkvėpimą su neeiliniais poetiniais rezultatais.

Japonų poetinės formos yra žymiai paprastesnės negu vakarietiškosios ir daug trumpesnės. Pagrindas yra skiemuo; poezija skirstoma pagal skiemenų skaičių. Joje nėra nei rimo, nei ritmo. Skambumas gaunasi pačiuose žodžiuose, kurių dauguma baigiasi balsiais. Japonų kalboje nėra skyrybos ženklų, naudojami tam tikri žodelyčiai, kurie neturi savyje prasmės, nes yra vien gramatinis padaras, bet poezijai duoda ypatingą skonį. Japonų kalbos garsai yra nesudėtingi ir riboti. Tad gaunasi daug panašiai skamban-

čių žodžių, kurie gali būti vienaip ar kitaip suprantami. Tokios plačios galimybės poezijai nekenkia, ir įgudę rašytojai puikiai pasinaudoja šiuo daugiaprasmiškumu. Poetinės minties vystymąsi galima palyginti su koncentriniais ratais, kurie sklinda, į vandenį įmetus akmenuką. Naudojamiems žodžiams taip pat svorį duoda nuo senų laikų išaugusi simbolika, ypatingai gamtos reiškinių ir vietovių vardų. Pavyzdžiui, vyšnių žiedai kiekvienam japonui primena pavasarį, tad metų laiko nereikia nė minėti. O vyšnių žiedų kritimas labai dažnai simbolizuoja jauno žmogaus mirtį. Tad visas vaizdas gali būti sukuriamas keliais žodžiais. Kaip keliomis beveik atsitiktinomis teptuko linijomis japoniški škicai atkuria nepakartojamą žmogaus veido išraišką ar bambuko lapų švelnius kontūrus, taip keliais žodžiais jų poezija pateikia stebėtinai ryškų vaizdą. Tačiau tas akimirksnis žvilgsnis yra kartu keistai neaiškus, kaip migloje staiga užtikta forma ištirpsta, sužadinus visą minčių virtinę.

Ir vakariečių, ir pačių japonų labiausiai mėgiamas *haiku* yra ištobulinta nuotrupa ankstyvesnės poetinės formos. *Tanka* — tai 31 skiemens eilėraštis, kiuris susideda iš penkių eilučių, tokia skiemenų sąranga: 5, 7, 5, 7, 7. *Tanka* pagimdė kitą formą — *lenga*, kai du poetai susidėję parašydavo vieną *tanką*. Vienas pradėdavo pirmomis trimis eilutėmis, o antras turėjo pridėti paskutines dvi. Ši forma japonuose labai prigijo, ir prisidėjo dar vienas posmas prie pirmų dviejų. Tada trijulė galėjo dalyvauti šioje kooperatyvinėje kūryboje, kiekvienas pridėdamas savo posmą ir stengdamasis laikytis visų poetinių reikalavimų. Buvo kuriamos ištisos poezijos grandinės, kurių posmai rišosi ne logiškai ar chronologiškai, bet asociaci-

jų panašumu. Įžanginis trijų eilučių posmas ilgainiui atsiskyrė ir pradėjo savarankišką gyvenimą. To priežastis — kad poezijos grandinės tapo per daug stilizuotos, sustingusios, vien intelektualinės gimnastikos apraiška.

Matsuo Basho, bene garsiausias japonų poetas, iš *hokku*, 17 skiemenų posmo (5, 7, 5), išvystė naują poetinę formą ir įkūrė *haikai* poezijos mokyklą. Basho gyveno antroje septynioliktosios šimtmečio dalyje. Vėlyvesniais laikais 17 skiemenų eilėraštis imta vadinti *haiku*. Šis trumputis trijų eilučių eilėraštis yra atbaigtas kūrinys. Tai miniatiūrinis gamtovaizdžio škicai, kurio gilioji prasmė atskleidžia žmogaus gyvenimo paslaptis. Jis susideda iš dviejų aukštųjų arba intensyviųjų momentų. Ryšys tarp jų nėra žodžiais nusakomas, jis turi švystelti skaitytojui ar klausytojui staigia išvalgos kibirkštėle, kuri sujungia abu polius.

Basho, kuris pasiekė *haiku* kūrybos aukštumas, buvo Zen budistų vienuolis. Zen budistai — tai budizmo sekta, pasižyminti ypatinga pasaulėžiūra, o gal, tiksliau sakant, pasaulėjauta, nes jo sekėjai vertina tik intuityvinę išvalgą ir nepripažįsta jokių protinių išvedžiojimų. Tai yra savo rūšies mistika. Zen budistų religijos pagrindinė "dogma" — tai Visumos samprata, kuri apjungia daugialypes visatos apraiškas. Visumą galima pažinti tik staigiu šuoliu į nežinią, žai-

Poezija ir filosofija — tai dvi seserys, ir tos dvi seserys turi ne tik tą pačią motiną, bet ir tą pati paveldėjimą. Poezija yra filosofijos didvyrė. Filosofija pakelia poeziją į principo aukštį. Poeziją iškovoja filosofijai kelią, tapdama jos šaukle. Filosofija suteikia poezijai sąvokinę bendrą formą, paversdama ją principu.

Novalis

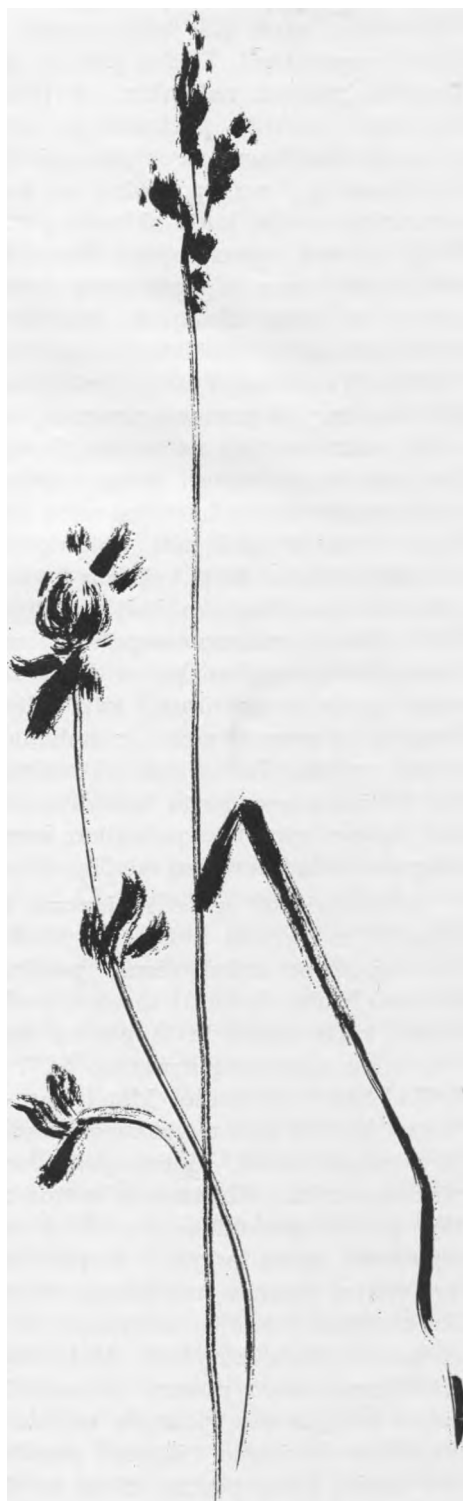
biška intuicija. Pasiruošti šiam brangiam momentui, jie lavinasi kontempliacijoje, apvaldydami savo kūną ir nuramindami į visas šalis besiblaškančias mintis. Šios sektos šalininkai yra labai pozityvaus galvojimo — jie vertina kiekvieną gyvenimo momentą kaip nuostabią dovaną, gerbia kiekvieną, kad ir menkiausią kūrinį, nes jis atstovauja visą gamtos grožį ir paslaptinę, visame siekia paprastumo ir spontaniškumo. Ir *haiku* poezija turi kai kuriuos šiuos bruožus. Basho siekė realizmo, šviežumo ir žodžių ekonomijos. Štai pora jo sukurtų *haiku*.

Ant sausos šakos
nutūpė varnas —
rudens sutema.

Pavasaris, kurio niekas
nematė: slyvos žiedai
kitoje veidrodžio pusėje

Sniegas kurį abu
pernai matėme — šiomet
naujai iškrito?

Nors *haiku* tenka skaityti tik angliškose vertimuose, kurie pačių vertėjų pripažįstami netobuli, bet jais nesizavėti negalima. Šiais laikais esame apipilti žodžiais — taip norisi išbristi ir vėl apčiuopti daiktus, realybę. Ta švelni gamtos meilė ir subtilus jautrumas tokie savi, ir ši paprastutė poetinė forma toks puikus indas. Bet kurti šiuo stiliumi tikrai nelengva. Mūsų daugiaskiemieniai žodžiai sunkiai besuvaromi į tokius siauručius rėmus. Ir be skyrybos ženklų visai apsieiti neišeina, tenka tik juos mažinti, kad per daug neapribotum prasmės. Rimo ir ritmo atsižadėti taip pat beveik neįmanoma, tad reikia įkinkyti ir pasukti į naujas vėžes. Tačiau, persisotinus žodingumu ir beprasmiškumu, išeinu perlų ieškoti rytmečio rasoje.

SESUO ONA MIKAILAITĖ

š k i c a i

juoda ant balto — balta ant juodo
varnas ant eglės
eglė ant tako——

miško gėlės žavios kvapios
žemėn žiūriu — ieškau —
pėdsakų...

balti sparnai — švyst —
oi aštri šviesa
sužaubavo valanda——

linija švelni
kiekviena šakutė aiški grakšti —
kaip nutapyti — šešėli?

vakare už sienos
lapai šnara — nedyla plytos
nors jau daugelis vakarų...

i š t y š k ę d a ž a i

nežinau ar patinka —
voratinkly žaidžia keista šviesa
iš kairės — paroda —

dvi varpinės
iš ten? iš ten?
iš kur varpų garsai——

banga po bangos atgalios atgalios
kurgi tos
kurių skonis lūpose——

jei pasakytum ką galvoji
pasakyčiau ir aš
— taip šaltą — rytmečio rasa——

simfonija — visi miega
nesulaukė
žiogo solisto——

a k v a r e l ė s

kreivos eglaitės nedrįsta
į tvenkinį žvelgti —
aštrūs vidudienio šešėliai...

žalia ir žalia ir žalia
suskaičiuot negaliu —
tiek spalvų!

apglėbti pasaulio negali —
svyra ——
nužydėjusios tulpės

raudonų plytų siena — mėlynas dangus
peteliškei kieta
pakelia sparnus——

jauni kiparisai — pavasarį —
poryt
nebepakeis baltų kepurų...

šakom susmaigstytas dangus —
saulėlydis liejas——
kas bus vai kas bus?

p o r t r e t a i

akyse migla
svetimam veide
matau pažistamąjį — —

ilgų pirštų sonata
kaktoje raukšlė... tylu
už lango uodas zyzia — o gal du —

blakstienose dulkė
platus šypsnyš——
oi sopa sopa nebaigtas sakinyš

neįskaitau mosto —
tyruosna keliauji?
a — jau grįžęs——

smilkiny iššokusi gysla
tvinksi tvinksi mėlyna
— nežinau nė aš deja...

ŠEIMA

IŠTEKĖJUSI MOTERIS

KODĖL ŠEIMOS NESISKIRIA?

"Laiškų Lietuviams" spalio mėn. numeryje Išsiskyrusios Moters slapyvardžiu pasirašytas straipsnis "Kodėl šeimos skiriasi" prašyte prašosi, jeigu jau ne atsakymo, tai bent patikslinimo ar papildymo. Jeigu tikrai jis rašytas moters, kuriai teko patirti skyrybų siaubą, tai straipsnį ir jame atsispindintį kartelį beveik būtų galima pateisinti. Kitu atveju, į šeimyninį gyvenimą vertėtų pažvelgti objektyviau. Autorė teigia, kad šeima, tuoj po vedybų buvusi rojaus kampeliu, ilgainiui pavirsta tikru pragaru, kuriame ne tik nėra bendros kalbos, jaukumo ir poilsio, bet kiekvienas šeimos narys turi eiti savais keliais, nes negali ilgiau tokios padėties pakęsti.

Perskaičius straipsnį, nenoromis peršasi mintis, kad šeimų suirimo priežastimi autorė dažniausiai laiko vyrus, o moterys yra tik nekaltos aukos. Ta galvosena populiari ne tik lietuviuose. Amerikos skyrybų teismai ją taip pat praktikuoja, apkraudami išsiskyrusį vyrą įvairiais, ypač finansiniais, išsipareigojimais, o vaikus palikdami motinoms. Tačiau tokia galvosena yra tragiškai klaidinga.

Savo straipsnyje autorė sukuria atšiaurų, savanaudį vyrą ir kenčiančią, neįvertintą, tik pasitenkinimo įrankiu virtusią moterį. Aišku, su tokiu nusištatymu žvelgiant į šeimyninį gyvenimą ir jame atsirandančias problemas, nieko kito nelieka, tik skirtis.

Beskaitydama straipsnį, prisimčiau vieną atsitikimą iš netolimos praeities. Dvi kaimynės nutarė įsitaisyti darželius. Įdėjo daug darbo, lėšų ir rūpesčio, kol plikos lysės apsidengė žiedais. Visa apylinkė sustodavo pasigėrėti gėlių margumu. Savaitėms slenkant, vienos kaimynės darželis ėmė menkėti, blukti, džiūti, piktžolėmis apželti, o antrosios, rodos, vis gražėjo. Pirmoji keikė oro užteršimą, karštą vasarą, blogas sėklas ir žemę, o antroji, beveik nepakeldama galvos nuo darbo, laistė, ravėjo, prižiūrėjo gėles. Ji suprato, kad gražus darželis reikalauja nuolatinės priežiūros ir dėmesio — dūsavimais ir piktais žodžiais jo neužauginsi. Nuvytusio darželio savininkę reikia palyginti su ne viena moterimi, kuri, vedyboms iširus, priežasčių ieško visur, o pati į save nepažvelgia.

Net ir šiais "pažangiaisiais" laikais moteris yra šeimos židinio kurstytoja bei saugotoja. Šeimos gerovė priklauso nuo jos sugebėjimo ir atsakomybės jausmo. Meilę reikia puoselėti, ugdyti, dažnai nuryjant savo užsispyrimą ir įžeistą savimeilę. Jeigu susituokusieji parodytų vienas kitam bent kiek mandagumo ir pagarbos kasdieniškaime gyvenime, kiek to skiria pažįstamiems, skyrybos bent dviem trečdaliais sumažėtų. Nė vienas vyras neatsispirs švelnumui. Autorė rašo apie moterį, kuri mėgo perstatinėti baldus.

ADA KARVELYTĖ

IEŠKAU KŪDIKIO ŠYPSENOS

Nemoku apgauti
Varganos savo širdies
Kalėdų džiaugsmo žvilgesiu,
Nes mano dienos
Pabiro kaip karoliai.

Veltui čia ieškau
Suskirdusių motinos rankų,
Vėjo dainos
Ir eglėšakėm
Kvepiančio kiemo.

Graudu, labai graudu,
Nes mano dienos
Pabiro kaip karoliai.

Atsiminimuose,
Tartum baltam sapne,
Rankioju palaimintas valandas
Ir ieškau Kūdikio šypsenos,
Kuri būtų panaši
Į žvaigždę...

o vyras to nekenė. Jeigu ji būtų vyrą gražiai paprašiusi, jo patarimo paklausiusi, atradusi tam tinkamą minutę, jis mielai būtų tam pritaręs ir pats padėjęs.

Jeigu vyrai tariamai užmiršta romantiką, tai yra ne jų piktos valios, o tik neapdairumo reiškiny. Moteris turi suprasti, kad vyro gyvenimas yra sunkesnis, jo kova už būvį, už visos šeimos gerovę, aršesnė. Moteris pati turėtų stengtis sukurti romantiškesnę aplinką ir nuotaikas. Kodėl ji pati vyro nepabučiuoja, gero žodžio neprataria? Kodėl neparodo, kad jis yra patrauklus ir mielas, kaip prieš vestuves, nors pakaušis šviečia ir diržas sunkiai sueina? Kodėl nepasitinka grįžtančio iš darbo su šypsniu ir nepasako pasi-

ilgusi, užuot eilės skundų vaikais, namais ir savo likimu?

Šeimos darnumo ir sugyvenimo išlaikymas yra 24 valandų darbas ir dažnai nelengvas, bet rezultatai verti pastangų. Jeigu didelė to darbo dalis tenka moteriai, tai kas? Moteriai Dievas davė jautresnę prigimtį, davė švelnumą, daugiau kantrybės, tad kodėl tai nepanaudoti, statant bendrą vedybinio gyvenimo pilį, kurioje dviem žmonėm jauku ir gera gyventi? Šypsena, geras žodis, užuojauta nedaug kainuoja, bet neša šimteriopus procentus. Jeigu vyras ir po 15 vedybinio gyvenimo metų jausis, kad jis žmonai svarbus, įdomus, patrauklus, tai jam nereikės ieškoti neleistinų draugysčių kitur. Jeigu romantika ir

IDĖJOS ir ŽMONĖS

KAZYS ALMENAS

JONO JASAIČIO STRAIPSNĮ PERSKAIČIUS

Pono J. Jasaičio išdėstytos logikos ("L. L." rugsėjo mėn.) nekomentuosiu. Ne dėl to, kad ji nebūtų to verta. Anaipol. J. Jasaitis savo straipsnyje išlaikė santūrų toną ir savo argumentus stengėsi pagrįsti istorija motyvuotam tezėm. Komentatorių tom tezėm atsiras. Noriu jam padėkoti už kultūringą jų pristatymą.

Nekomentuosiu jo argumentų už tai, kad ši "bendravimo" problema pirmoje ir pagrindinėje vietoje niekada nebuvo "logiška". Pastangos ją tokia paversti užtemdytą pačią pagrindinę šios problemos šaknį, būtent tai, kad ji buvo ir lieka "jausminė". Šio žodžio jokių būdu nenaudoju negaty-

viaja prasme. Jausmai yra pagrindinė žmogaus veiksmus motyvuojanti jėga. Be tokių jausmų, kaip meilė, drąsa, pyktis, neapykanta, nėra nei gyvenimo, nei veiksmo. Tiesa, šitame amžiuje jausmas yra įgavęs ne visai gerą vardą, ir už tai dažnai jausmo motyvuotą veiksmą stengiamės įvilkti į logikos rūbus. Bet tos pastangos esmės nepakeičia. Pirma buvo jausmas ir veiksmas, o tik po to abiem buvo audžiama logikos skraistė.

Šitaip yra (ir tai iš abiejų argumentų pusių) taip pat ir su iškilusia "bendradarbiavimo" problema. Užtat, tik atsižvelgdami į tą "jausminį podirvį", sugebėsime šią problemą suprasti.

viešas meilės išreiškimas namuose bus ne svečias, o namiškis, vyras tos romantikos nesidrovės. Ne visi žmonės, ypač vyrai, yra tiek jautrūs, kad numanytų, kas kitam žmogui patinka, malonu ar nemalonu. Jeigu kuris nors vyro veiksmas moterį erzina ar žemina, ji tai turėtų atvirai ir taktiškai pasakyti, gal būt, pasiūlydama kitą malonesnį ar tinkamesnį pakaitalą.

Vyresnieji lietuviai, užauginti Europoje su visa eile temų, kurias liesti yra gėda ir nepadoru, turėtų prisiversti ir išmokti vyro-žmonos intymiaame bendravime tuo nepadorumu nusikratyti. Tada išnyktų neapgalvotas vyrų grubumas ir verksmingasis moterų skundimasis, kad vyrai jas išnaudoja. Atvirumas šeimoje yra labai svarbus.

Jeigu vyro elgesys, netaktas, atšalimas moterį įžeidžia, skaudina, ji būtinai į tai turi atkreipti jo dėmesį. Ne išmetinėjimais, priekaištais, bumbėjimu, bet švelniu žodžiu. Joks vyras negalės į jos pastabas tinkamai nereaguoti.

Šeimyninio darželio puošimą ir puoselėjimą reikia pradėti nuo pat jungtųjų dienos, o ne laukti, kol beveik nieko išgelbstimo nebelikę. Įprattimas — lyg antras prigimimas, teigia liaudies išmintis. Išmintinga ir laiminga moteris, kuri tai anksti supranta ir vedybinio gyvenimo vairą suka taip sumaniai, kad jis rieda švelniai ir patogiai. Tokiai moteriai niekada nereikės pasirašyti "Išsiskyrusiosios" slapyvardžiu.

Nesu kompetentingas toje plotmėje šią problemą visapusiškai išanalizuoti. Tai veikiau psichologų ir sociologų darbas. Iškelčiau tik vieną jausmą, būtent tą, kuris šiai bendradarbiavimo problemai suteikė pačią kiečiausią aštrumo briauną. Tą jausmą pavadinkime "išsisenėjusiu pykčiu nepasiekiamam priešui", o jo pagimdytą veiksmą — smogimu bet kam, kas bet koku atžvilgiu tą priešą primena. Reikia paminėti, kad pyktis nėra tik neigytvus jausmas. Pyktis prieš blogį net labai girtinas. Juk ir užpykęs Kristus varė pirklius iš šventyklos.

Ypač čia kalbamu atveju pykčio jausmas turi labai galias priežastis: prarastą tėvynę, gyvenimo prasmę, į dešimtmečius ir pagaliau į amžiaus galą merdėjančias viltis. Priežastys

labai aiškios, pyktis labai suprantamas, o šio pykčio objektas visai nepasiekiamas. Dešimtmečius tęsėsi ta bergždžia padėtis, ir štai pagaliau atsirado pasiekiami žmonės iš "ten". Manau, labai žmogiška, kad tokioje padėtyje jausmas viršijo logikos diktuočią klausimą — "ar šitie žmonės yra tie priešai?" Arba — "jeigu jie ir priešai, tai ar bus naudos iš smogimo?" Tuos klausimus vertėtų svarstyti dabar, bet jau taip išeina, kad juos svarstome "post factum". Kokios bebūtų tų argumentų išvados, pirminis veiksmas išplaukė ne iš jų, bet iš jausmo. Šitai turime prisiminti, nes, išjungus tą jausminį pradą, galima prieiti išvadą, kad antroji pusė visiškai nesugeba logiškai galvoti ir užtat jai priklauso tik neišmanėliai.

JUOZAS JUREVIČIUS

NESUSIKALBAME DĖL PASIMETUSIŲJŲ

Šių metų "Laiškų Lietuviams" rugsėjo mėn. numeryje buvo du skirtingi straipsniai — J. Jasaičio "Kelias į kultūrinį bendradarbiavimą" ir H. Žemelio "Kodėl mes nesusikalbame?" Redakcija mano, kad dėl tų abiejų pasisakymų išsivystys naudingos ir kultūringos diskusijos. Dėl H. Žemelio keliamų minčių noriu ir aš pasisakyti. Trumpas atsakymas būtų — nesusikalbame dėl pasimetusiųjų.

H. Žemelis ir "Akiračiuose" (birželio mėn.) parašė panašų straipsnį. Juos abudu čia ir paliesiu. Jis rašo, kad nuo antrojo pasaulinio karo pabaigos visokie komitetai nepadarė nė vieno teisingo politinės padėties įvertinimo. Man atrodo, kad mūsų veiksnių pirmasis uždavinys yra ne tik

tarptautinės politikos įvykių vertinimas, bet išlaikyti gyvą Lietuvos bylą. Pagal turimas galimybes jie tą darbą atlieka. Štai, Vokietijai pasirašius su Sovietų Sąjunga nepuolimo pakta, Vlikas pirmasis pasiuntė raštą ir gavo atsakymą, kad Lietuvos reikalas nepamirštas. Tą patį padarė ir Alto žmonės. Ar tai nėra tarptautinės politikos įvertinimas? Priekaištuoja, kad veiksniai bereikalingai eikvoja energiją ir pinigus. Ar "Eltos" biuletenių leidimas, radijo stočių išlaikymas, genocido parodos surengimas yra tik bereikalingas energijos ir pinigų leidimas?

Toliau H. Žemelis rašo, kad lietuvių išlaikymo pastangos susilaukė naujų sunkumų, nes jaunoji karta stokos to tautinio entuziazmo, kurią atsine-

šė jų tėvai iš gimtosios žemės. Taip iš tikrųjų nėra. Bereikalingai nuvertinamas jaunimas ir jo darbai. Tikrovė visai ką kita rodo. Pacituosiu kelis jaunimo pasisakymus.

Pirmojo pasaulinio lietuvių jaunimo kongreso šūkis buvo: "Mūsų jėgos, mūsų žinios laisvai Lietuvai Tėvynei!" Reikia tikėtis, kad ir II-jo jaunimo kongreso bus panašus šūkis. Kanadoje jaunimo kongrese A. Bušinskaitė pareiškė: "Lietuvių tautos neatsizadėsime; skirtumas tarp mūsų ir vyresniųjų ne turinyje, bet formoje". Daina Danieličiūtė Čikagoje vasario 16-tosios proga taip kalbėjo: "Dirbame ir mokomės Lietuvai. Mokomės, kad geresniais Lietuvos atstovais ir užtarėjais galėtume būti. Pati galiu savo parašu tvirtinti, kad lietuviškumą nei aš, nei visas šio krašto lietuviškasis jaunimas nepamiršime!" Vanda Gelbuogytė, gyvenanti Anglijoje, taip savo mokytojai rašo: "Skaudi praeitis išblaškė lietuvių tautą po visą pasaulį. Tos didingos tautos vaikus jungia jų kalba. Ji palaiko ryšį tautoje ir tą tautinį gyvastingumą. Ar netekimas tėvynės ir svetima krašto aplinka mus šiandien suskaldė, kad visi, siekdami to paties tikslo, suskilome į grupių grupes, nepamiršdami vienas kito. Kur yra mūsų vienybė? Kur tolerancija?" ("Laiškai Lietuviams" rugsėjo mėn.).

Pacitavau iš trijų skirtingų kraštų lietuvių akademinio jaunimo pasisakymus. Kaip matome, jie yra pilni tėvynės meilės ir tautinio entuziazmo, kurį H. Žemelis neigia. Man atrodo, kad, ko nepadarys vyresnieji, tai padarys jaunimas.

H. Žemelis sako, kad mes palaipsniui pradėjome maišyti sąvokas, nesusikalbėti pagrindiniais klausimais. Man atrodo, kad absoliutinė dauguma susikalbame ir remiame laisvinimo darbą, tik pasimetėliai trukdo. Mū-

sų tikslas yra atgauti Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę. Kada ir koku būdu tai įvyks, šiandien niekas negali pasakyti. Gyvenimas nestovi vietoje, su juo keičiasi ir politiniai įvykiai. Pagal savo sugebėjimus ir turimus išteklius veiksniai dirba.

H. Žemelis, rašydamas apie veiksmus, pats susimaišo. Jis rašo: "Užtuot vadovavę pasimetusiai visuomenei ir nurodę naujus uždavinius, jie pradėjo visą savo veiklą grįsti politiniais ginčiais." Toliau sako: "Į visokias veiklos viršūnes iškilo asmenys, kuriems nekompetentingumo žodis būtų per švelnus. Visokie buvę raštininkai, paštininkai, viršaičiai ar vargonininkai pradėjo duoti toną mūsų visuomeniniam ir kultūriniam gyvenimui". Daug pažinojau ir pažįstu žmonių, kurie nėra baigę aukštojo mokslo ir nebuvo laikraščių redaktoriai, bet turi žymiai didesnę moralę ir visuomeninį subrendimą už kai kuriuos, baigusius aukštąjį mokslą. Argi mokslininkai nedaro klaidų? Štai Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Avižienis, nuvykęs į Vilnių, taip nušnekėjo: "Aš ir kiti mokslininkai išeiviai labai didžiuojamės, gavę tribūną seniausiam *Tarybų Sąjungos* universitete." Tikėkime, kad nei paštininkas, nei viršaitis, būdami Vilniuje, tokių "liapsusų" nebūtų pasakę, kaip pasakė vyras su aukštu mokslu (Žiūrėk A. Avižienio paaiškinimą po šio straipsnio. Red.).

H. Žemelis teigia, kad lietuviškoji visuomenė yra pasimetusi. O kas išlaiko lituanistines mokyklas, parapijas, bažnyčias? Kas palaiko operas, organizacijas, meno ansamblius, išvykas, koplyčių statybas, laikraščius ir daugybę kitų darbų, jei ne lietuviškoji visuomenė?

Toliau H. Žemelis aimanuoja, kad mes tik ginčijamės, bet nežinome, kokia yra padėtis dabartinėje Lietuvoje

ir kokie ten yra įvykę pasikeitimai, o mes nepasiruošę tų problemų spręsti. Tur būt, tik vienas Žemelis nežino, kas šiuo metu vyksta Lietuvoje. Tie, kurie skaitome spaudą ir susirašinėjame, daug ką žinome. O kas gi ten jau taip pasikeitė? Labai mažai. Sniečkus ir jo asistentai, kaip ir prieš 30 metų, tebesėdi soste. NKVD viešpatauja. Spaudos laisvės nėra. Bažnyčia varžoma. Rusinimas vyksta. Sibire tebėra apie 100.000 ištremtųjų. Kasdieninių reikmenų trūksta. Kolchozai veikia. Komunistų partija yra visagalė. Pensijos mažos. Pragyvenimas brangus. Butų stoka. Keliai prasti. Viskas suvalstybinta. Tik pramonės įmonės plečiamos "vyresniojo brolio" naudai. Tik šiek tiek po Stalino mirties atslūgo baimė ir trėmimai. Tai ir viskas.

O apie bendradarbiavimą arba, kaip jį Žemelis vadina, ryšių palaikymą su kraštu plačiai ir aiškiai tame pačiame žurnale rašo J. Jasaitis. Man atrodo, kad ryšių palaikymas su krašte gyvenančiais lietuviais yra kiekvieno mūsų įsitikinimo reikalas ir pagal esamas galimybes juos palaikome. Lietuvis emigrantas ryšius su gimtuoju kraštu palaiko jau arti šimtas metų. Atseit, kai mes dar su marškinėliais bėgiojome ar dar tik gandro planuose buvome, jau Amerikos lietuviai palaikė ryšius su lietuviais, gyvenančiais tėvynėje. Tas jų ryšių palaikymas tęsėsi iki 1940 m. Lietuvos okupacijos. Tik po Stalino mirties vėl atsirado ribotos galybės susisiekti su tautos kamieniu. Bet čia reikia kategoriškai pabrėžti, kad viešojo bendravimo su okupantu ar jo patikėtiniais nėra ir negali būti. Neseniai "Dirvoje" buvo paskelbta anketa bendravimo klausimu. Ji rodo, kaip galvoja plačioji visuomenė (Tokiomis anketomis remtis labai neatsargu; prieš porą metų ir "Laiškai Lietuviams" buvo paskelbė

panašią anketa, bet gauti rezultatai buvo visiškai priešingi "Dirvos" rezultatams. Red.).

Toliau Žemelis sako, kad mes, gyvendami laisvojo pasaulio pusėje, turime daug pirmenybių, didesnę judėjimo laisvę ir įvairių priemonių savo tikslams siekti. Tad šiuo klausimu mes turime rodyti iniciatyvą, turime būti ofenzyvoje. Kokios tos mūsų pirmenybės, Žemelis nenurodo. Judėjimo laisvė! Kur? Amerikoje taip, bet ne okupuotoje Lietuvoje. Štai mano kaimynas nuvažiavo į Vilnių ir "susikombinavo" kelionę į Plungę aplankyti sergančio brolio. Nesuspėjo kojų sušilti, kai atvyko policija ir paprašė palikti Plungę. Na, tau ir judėjimo laisvė! Juk čia, Amerikoje, Vliko, Alto ir Bendruomenės žmonės visur juda, eina, kad tik padėtų vargstančiai Lietuvai. O H. Žemelis sako, kad jie tik bereikalingai eikvoja energiją ir pinigus.

Dabar pažiūrėkime, ką Sniečkus, nuo kurio priklauso tas bendradarbiavimas, 1969 m. "Komunisto" 7 nr. rašo: "Bet yra gerai žinoma, kad dalis išeivijos kultūros atstovų savanoriai stojo tarnauti antisovietizmui, savo kūrybines pastangas nukreipia prieš Tarybų Lietuvą, savo kultūrine veikla remia proimperialistinę politiką ir skleidžia antikomunistinę ideologiją. *Aišku, kad negali būti kalbos apie bendradarbiavimą su tokiais išeivijos žmonėmis...* Jų siūlomas "grynas", "apolitinis" menas dažniausiai yra ne tiek idėjinis paklydimas, kiek sąmoningas noras sustiprinti galimumą skverbti buržuazinei ideologijai į mūsų tarpą... Lietuvos kultūros darbuotojai, susipažindami su emigracijos kultūriniu gyvenimu, laiko savo pareiga skatinti pažangius jo reiškinius, pastangas priartinti jį prie Tarybų Lietuvos ir drauge duoda ryžtingą atkirtį mėginimams per buržuazinius emigra-

“Grandies” šokėjai ir šokėjos.

cinis kanalus siūlyti mums svetimą gyvenimo būdą ir pasaulėjautą, prasisiverbti su ideologine diversija, skleisti nacionalizmą, antitarybiškumą ir antikomunizmą, tarybinių tautų draugystės skaldymo nuodus. ***Idėjinis principingumas yra pagrindinė mūsų ryšių su išeivijos atstovais sąlyga.***

Iš tik ką pacituotų žodžių matome, ką galvoja Sniečkus ir kaip jis tą bendradarbiavimą supranta. Be to. Žemelis primena, kad "mūsų pareiga

būtų visomis priemonėmis ir visais keliais tas dirbtines užtvaras griauti, o ne visokiais šūkiomis ir rezoliucijomis jas statyti ir save apgaudinėti". Perskaitęs šiuos žodžius, susidariau įspūdį, kad Žemelis ragina visus sėsti į tanketes ir važiuoti nesamų, bet jo vaizduotėje sukurtų užtvary griauti. Jo teigimas, kad mes Lietuvai nereikalingi, yra didžiausias nesupratimas. Jau daugiau kaip 20 metų Lietuvos okupantas dėjo ir deda visas pastangas kaip nors mus susigražinti. Jeigu mūsų čia nebūtų, tai Sovietų Sąjunga jau seniai būtų išgavusi Lietuvos okupacijos de iure pripažinimą.

Dar pora žodelių dėl tų koncertų rengimo. Pirmiausia aš noriu paklausti koncertų rengėjų, kodėl jie nepasirūpina, kad iš Lietuvos dainininkai pirmiausia nuvyktų į Sibirą padainuoti ten mūsų broliams ir sesėms, bet atvyksta į Ameriką. Juk mes čia turime ir solistų, ir operą, ir ansamblius bei chorus. Sibire gyvenantieji nieko neturi. Juk ir jie norėtų išgirsti "Kur bakūžė samanota" ar "Lietuva brangi". Mano supratimu, tų koncertų tikslas yra dvejopas: viena — ekonominis, o antra — kiršinimas. Atrodo, kad abu tikslai vyksta neblogai.

Ir Vlikui, ir Altui kartais susidaro nepalankių sąlygų. Kiekvienoje organizacijoje pasitaiko trūkumų ir nesklandumų, bet juos reikia taisyti kultūringai, be asmenų užgauliojimo, kaip kartais daro "akiratininkai" ir pagaliau H. Žemelis. Šiandien mums labai reikia vieningos tautinės bei valstybinės išminties ir tolerancijos. Kol mūsų tarpe bus pasimetėlių, joks susikalbėjimas nebus įmanomas. Tokiu būdu Lietuvos laisvinimo darbas gali susilpnėti.

Yra labai abejotinos vertės teigimas, kad visi, t. y. tiek bendradarbiautojai, tiek kiti, siekia to paties tikslo tik

skirtingais būdais. Viena, bendradarbiautojai yra pareiškę, kad nepriklausomybės atstatymo klausimą reikia išjungti iš laisvinimo programos, o bendrauti tik ekonominiu ir kultūriniu pagrindu. Tai kur tada nepriklausomybės klausimą mes galime kelti? Mūsų tikslas buvo ir yra atgauti Lietuvai laisvę. Tik laisvi tautiečiai galės nuspręsti, kokia valdymosi sistema bus geresnė.

Asmeninis santykių palaikymas yra privatus dalykas, jį reikia palikti kiekvieno asmeninei iniciatyvai. Bet visuomeninis, organizacinis atsakingų asmenų, ypač veiksmų, bendradarbiavimas dabartinėse sąlygose gal būtų nusikaltimas prieš pavergtą tautą, prieš Lietuvos laisvės siekimą, prieš okupacijos pasmerkimą. Gal tai būtų mūsų brolių ir sesių išdavimas.

Algirdo Avižienio paaikškinimas.

"Laiškų Lietuviams" redaktoriaus paklaustas, noriu šiomis pastabomis atsilipti į p. Jurevičiaus man taikomą kritiką:

1. Iš teksto tenka spręsti, kad p. Jurevičius ne pats man priskiriamus žodžius Vilniuje girdėjo, bet kad jis cituoja "Tiesos" dienraščio korespondento parašytą žinutę.
2. Man p. Jurevičiaus priskiriamų žodžių nei Vilniuje, nei kitur nesu pasakęs. Tie žodžiai yra "Tiesos" korespondento kūrinys, ir už juos barti reikia jį, o ne mane.
3. Nemažas "liapsusas" yra p. Jurevičiaus besąlyginis tikėjimas "Tiesos" žinute. Paklaustas būčiau mielai jam paaikškinęs, kad "Tiesos" žodžiai nėra mano. Esu lengvai pasiekiamas ir per "Laiškus Lietuviams", ir per Kalifornijos universitetą.
4. Tikiu, kad nei tas p. Jurevičiaus minimas "paštininkas, nei viršaitis", Amerikoje gyvendami, "Tiesos" ne-

klaidingu autoritetu nelaiko. Lieka nemalonas klausimas — kodėl p. Jurevičius nematė reikalo "Tiesa" nors truputį suabejoti, ir kiek skaitytojų jis tikisi "Tiesos" žodžiais įtikinti.

Algirdas Avižienis

1. J. Puodžiūnas su savo šokėjomis.
2. Violeta Karosaitė ir Simas Velbasis.

IŠ TĖVYNĖS

EDVARDAS ŠULAITIS

NEPALIKITE MŪSŲ VIENŲ!

Daugeliui išėivijoje gyvenančių tautiečių šiandieninė Lietuva dar tebėra kaip labai tolimas ir mažai pažįstamas kraštas. Nors daug kas apie ją kalba bei rašo, tačiau be gilesnio pažinimo ar supratimo. Daugumas pokalbiuose ar straipsniuose naudoja savo vaizduotę ar jausmus, bet ne konkrečią medžiagą.

Ypatingai tokia yra Lietuva išėivijos jaunimui. Jam mėnulis gal daugiau pažįstamas, negu tėvų gimtasis kraštas. Jeigu ir jis ką nors sužino, tai tik apie senąją romantiškąją Lietuvą, kuri šiandien jau neegzistuoja.

Taip, Lietuva šiandien jau yra kita. Ir ji yra netoli mūsų, čia pat. Iš Niujorko išskridus vakare su pusdienio sustojimu Londone, kitą vakarą jau nusileidi Vilniaus aerodrome. Dvidešimt šešerius metus puoselėta mintis sugrįžti į savo gimtinę tapo realybe. Tai buvo ašarą išspaudžiantis įvykis, anksčiau tik sapnuose sapnuotas.

Turiu pasakyti, ką pamačiau Lietuvoje, nenusivyliau. Aš žinojau, kad ten mūsų tautiečiams dar vis trūksta geresnio drabužio ir skanesnio duonos kąsnio (nors gal ne visiems). Man nebuvo naujiena, kad ten laisvas žodis ar kūrybiniai polėkiai yra varžomi. Aš įsivaizdavau, jog religiniai pasireiškimai nėra skatinami. Tačiau aš nemaniau, kad ten sutiksiu puikių, lietuviškai kalbančių, lietuviškai šokančių ir dainuojančių jaunuolių.

Liaudies meno ansamblių vakaras, dainų šventė ir tautinių šokių šventė sutraukė apie 30 tūkstančių aktyviai pasireiškusių jaunuolių iš visos Lietuvos. Pamačius jų pasirodymus, entuziazmą bei lietuvišką nusiteikimą, negalėjo širdis iškęsti, nepradėjus smarkiau plakti. Jeigu anksčiau, vaikams paklausus, ar jaunimas Lietuvoje taip pat šoka ir dainuoja, kaip ir čia, tekdavo duoti tik trumpą atsakymą — taip, tai dabar jiems galiu atsakyti, kad pats savo akimis mačiau ir ausimis girdėjau tų mažųjų sugebėjimus.

Vilniuje teko sutikti ir kelis jaunuolius, atvykusius pasisvečiuoti iš Amerikos. Jie po 10 dienų, praleistų tėvų žemėje, išvyko su tokiu lietuvišku nusiteikimu, kad jo gal jiems pakaks visam gyvenimui. Dabar jie ne patys tėvus klaus, kur ta Lietuva, bet jiems, tur būt, pasakos, kad verta mokytis lietuvių kalbos, nes yra trys milijonai žmonių, kurie vien tik lietuviškai kalba.

Buvau sužavėtas Lietuvos jaunimo domėjimusi išėivijos lietuviais ir aplamai vakarais. Juos domino viskas: ką veikia Amerikos lietuviai jaunuoliai, kaip jie rengiasi, kokios muzikos klausosi, ar kalba bei rašo tėvų kalba. Jiems Vakarų pasaulis atrodo kažkoks egzotiškas kraštas, kuris juos be galo domina. Nerasdami teisingesnių žinių apie Vakarus vietinėje spaudoje, jie godžiai klausinėja kiekvieną turistą iš

Nepalikite mūsų vienu...

J. Grikienio nuotr.

užsienio ir apiberia jį visokiais klausimais. Kiekvienas iš užsienio atsivežtas laikraštis (lietuviškas ar kita kalba), kiekviena knyga ar žurnalas imami į rankas su pagarba. Viena jau mokslus baigusi mergina paklausė, kokio skonio yra "kokakolas", ir sakė, kad būtų malonu kada nors jo paragauti. Tačiau geriausia jiems dovana yra užsienio lietuvių nuvažiavimas pas juos ir gyvo ryšio palaikymas su jais. "Jeigu mes negalime pas jus atvažiuoti, tai jūs kaip galima dažniau turėtumėte pas mus atvykti ir mus morališkai sustiprinti", sakė ne vienas.

Sutikau nemaža jaunų žmonių, jau baigusių aukštąjį mokslą ir pradėjusių dirbti savo specialybėse, kurie negali prisitaikyti prie "sovietinio realizmo". Jiems Leninas bei kiti "genijai" yra tapę beveik keiksmazodžiais. Jie ilgisi galimybės savaimingai išforminti savo kūrybines galias. Kai kurie džiaugiasi, kad dabar jau atsirado galimybė laisviau kurti, tačiau tokio kelio pasirinkėjams nėra progų savo kūrybą viešai parodyti, nors uždaruose draugų bei pažįstamų rateliuose tokie kūriniai rodomi bei skaitomi. Apie tai tegalima patirti, nuvykus Lietuvon.

Lankiausi ir jaunimo stovykloje netoli Kauno, kuri pavadinta mums gerai suprantamu vardu — "Wonderland". Tai stovykla, kur atvyksta mokyklinis jaunimas atostogų metu pasimokyti anglų kalbos. Visi stovykloje esantieji užrašai yra angliški. Čia bandoma ir kalbėti tik angliškai, bet, žinoma, jų anglų kalbos mokėjimas labai ribotas. Kai pabandžiau su jais angliškai kalbėtis, ištarę angliškai kelis žodžius, tuoj pradėjo lietuviškai aiškinti. Mokytojai nusiskundė, kad ir jiems yra sunkumų su vaikais, nes jie vis noriau kalba lietuviškai. Čia, Amerikoje, kaip žinome, tie mokytojų skundai yra priešingi.

Toje stovykloje vaikai teiravosi apie Amerikos lietuviukus. Kai kurie norėjo adresų, kad galėtų susirašinėti su savo bendraamžiais. Kiti net kvietė, kad Amerikos lietuviukai kitais metais atvyktų į jų stovyklą ir juos pamokytų angliškai, o jie Amerikos lietuviukus geriau pamokytų lietuviškai.

Labiausiai mane sužavėjo jaunimo užsispyrimas. Mačiau daug gimnazistų ir studentų (daugiausia merginų) bažnyčiose, nežiūrint, kad yra atkal-

binėjami ten eiti. Sutikau tokių, kuriems dabartinė padėtis krašte ne prie širdies, nors tai jiems gali atnešti tik materialinę ir moralinę skriaudą. Tačiau ten į tai nekreipiamas dėmesys. Jeigu čia, pas mus, labai madoje visoks prisitaikymas, tai ten priešingai (žinoma, yra ir išimčių).

Sugrįžus Amerikon, ilgai ausyse skambės Lietuvos jaunimo dainos, klegesys, ilgai prisiminsiu jų žodžius "nepalikite mūsų vienu!" Neužmiršiu mėlyno gimtinės dangaus ir pakelėse geltonai žydinčių lubinų. Neužmiršiu ir Kauno bazilikoje iš menkų rotatorių padaugintų giesmynėlių senų moterėlių giedotos maldos žodžių: "Dieve, atitolink nuo mūsų šią nelaimę!"

**Dabartinės Lietuvos jaunimas
poilsio metu.**

J. Grikienio nuotr.

382

FILMAI

**APIE RAUDONĄ LIETUVĄ, POEMĄ
BE ŽODŽIU IR KITKĄ**

(Išpūdziai filmą "Dvylika" pamačius)

Kun. A. Kezio, S.J., vadovaujamas ir lietuvių jėzuitų globojamas Lietuvių Foto archyvas paruošė trečiąjį lietuvišką filmą "Dvylika". Tikriau sakant, to filmo pirmąją dalį, nes į filmą įtraukti šeši iškilųjų lietuvių veidai, charakteringesni jų bruožai ir gyvenimo vaizdai. Antrajai šio filmo daliai dar priklausys šeši veidai, ir tada pilnai išsikūnys užsibrėžtas "Dvylikos" filmo ciklas, kurio kainą ir istorinė vertė kiekvienais metais vis didės, ilgainiui filmui liekant unikumu.

"Dvylikos" filmo premjera įvyko lapkričio 1 d. Jaunimo centre. Lietuvių visuomenė tą dieną neparodė reikiamo susidomėjimo, ir žiūrovų nebuvo tiek, kiek tikėtasi. Bet dėl to nėra ko nusiminti, nes filmo vertę iškels istorija ir augančios ar busimosios kartos, o tuo pačiu tikimės, kad ir mūsų dabartinė gyvoji išėvija tai greit pajus ir ateinančiuose spektakliuose publikos skaičius žymiai didės. O naujų spektaklių reikia greit, kol penki pagrindiniai šio filmo veikėjai dar yra gyvųjų tarpe, kol jie su mumis gyvena, nors jau persiritę per 70 metų amžiaus ribą.

Filmas "Dvylika" prasideda simpatinguoju "atsiskyreliu" kan. Mykolu Vaitkum. Jį surandam vieno Rhode Island amerikiečių vienuolyno sode. Tai tarsi tas "mistinis sodas", apie kurį kanauninkas yra tiek rašęs. Toliau matome kanauninką, suklypusį trumpai maldai, o po to jis kalba Romunei Kviklytei: "Visada ieškojau širdies giedros ir džiaugiausi jos sulaukęs..." Varto glėbius jo parašytų ar išverstų knygų. O tokių veikalų keliasdešimt jo lentynose. Tai ilgo ir kruopštaus

kanauninko gyvenimo kūrybinio darbo vaisius.

“Ką aš dar gyvenime mylėjau?” — pasakoja kanauninkas. “Labiausiai lietuvišką jaunimą, ir džiaugiuosi, kad turėjau progos jo dvasią formuoti, ypač būdamas Meno mokyklos kapelionu ir kitose pareigose”.

Toliau kanauninkas pasakoja, kaip jo vadovaujama šv. Kazimiero draugija Kaune išleido apie 300 veikalų, kaip jam miela yra poezija. Ir kai kanauninkas iš savo darbo kambario vėl išeina į didingų gamtos vaizdų foną, jis kalba apie užgesiančią liepsnelę...

Būtų natūralu, kad po kanauninko M. Vaitkaus ateitų kitas kūrėjas ir menininkas Adomas Galdikas. Bet filme “Dvylika” antruoju ateina Leonardas Šimutis, plati ir šakota asmenybė, vienas iš pagrindinių Amerikos lietuvių veikėjų, ilgametis redaktorius, laikraštlininkas, visuomenininkas ir politikas, rodos, nieko gyvenime neužgavęs, visiems buvęs ir esąs mandagus bei nuolankus. Filmo režisieriai gal kiek per ilgai L. Šimutį vedžioja po lauką, aplink jo gyvenamąjį namą. Ši vieta nieko daug nepasako. Tik įėjus į vidų, atsiveria turtingas L. Šimučio gyvenimas. Jis rodo ordinus, kuriais jį apdovanojo nepriklausomos Lietuvos vyriausybės, ir pasakoja apie dvi tarybas, kurias buvo suorganizavę Amerikos lietuviai po I pasaulinio karo ir II pasaulinio karo metu, Lietuvą bolševikams okupavus. Pirmoji taryba, kuriai L. Šimutis sekretoriavo, laisvam gyvenimui prisikėlusiai Lietuvai surinko per 350,000 dol. Antroji taryba, kuri ir šiandien tebeegzistuoja ir kurios darbus įvertins ateitis, L. Šimučio žodžiais, į bendrą darbą sugebėjo sujungti įvairias smarkiai tarp savęs susiskaldžiusias Amerikos lietuvių grupes, ir tai buvęs vienas svarbiausių istorinių įvykių. Plačiai jis pasakoja apie veiklą Lietuvos Vyčiuose, Katalikų Susivienijime, kur filme nusikeliama į Pennsylvanijos kalnų ir anglies kasyklų aplinką, rodant autentiškus anų apylinkių vaizdus. Ten Katalikų susivienijimo būstinė, ten išmėtyti kapai, kur ilsisi dauge-

lis vyresniųjų lietuvių veikėjų. Pabaigoje grįžtama prie L. Šimučio žurnalistinio darbo, kurį jis pradėjo 1911 metais. 1916 m. jau buvo pakviestas “Kataliko” redaktorium, 1918 m. “Garso” redaktorium, o 1927 m., grįžęs iš Lietuvos, dienraščio “Draugo” redaktorium. Ir kai R. Kviklytė paklausia, kodėl jis per visą gyvenimą išliko tokiu tvirtu lietuviu, Šimutis su giliu patosu atsakė: “Lietuviais esame užgimę, lietuviais norime ir būt — to niekad nepamiršau ir nepamiršiu...”

Cicero gatve štai atžygiuoja kitas mūsų tautos veteranas — prelatas Mykolas Krupavičius. Su jo kiek linkstančiu žingsniu, rodos, kartu žygiuoja ir dalis nepriklausomos Lietuvos istorijos, ypač pats didingiausias jos laikotarpis — žemės reforma. 85 metų amžiaus susilaukęs prelatas iš pašto dėžutės išsiima gausią korespondenciją bei atėjusią lietuvišką spaudą ir su filmo pranešėja R. Kviklyte grįžta į savo kuklų butą. Sienoje kryžius ir vytiš — du simboliai, kuriems prelatas paskyrė ilgą ir kūrybingą gyvenimą.

— Jūs visą gyvenimą buvot tikras kovotojas. Kai tautos gyvenimas, šalia kitų, pateko ir į Jūsų rankas, Jūs įvykdėt tiesiog revoliuciją — žemės reformą, Jūs tapote revoliuciniu kunigu, — audžia gyva klausimą prelatui R. Kviklytė.

— Mano svajonė buvo pastatyti Lietuvą ant kojų, kad ji turėtų stiprų materialinį pagrindą. Aš troškau matyti raudoną Lietuvą: su raudonais stogais, su gražiais pavyzdiniais ūkiais, — tiesiog ašaroms akyse blizgant, su giliu išgyvenimu pasakoja prelatas, o ekrane štai bėga anų dienų vaizdai, kaip naujakuriai su džiaugsmu dirba prel. M. Krupavičiaus pravestos žemės reformos dėka gautą žemę.

— Jūs tapote revoliciniu kunigu, — vėl įstringa R. Kviklytės žodžiai.

— Alvite viena dvarininkė pamatė mane, laikantį mišias, — pasakoja prel. M. Krupavičius, — po mišių priėjusi ir pasakė: “Aš maniau, kad tamsta esate bedievis...”

Tokia tai anų dienų tikrovė, ir džiugu, kad prel. M. Krupavičius “Dvylikos”

filmo epizode iškeltas ne kaip buvęs Vliko pirmininkas ar kitų svarbių postų narys, bet kaip buvęs demokratinės Lietuvos Žemės ūkio ministeris ir įvykdęs Lietuvos gyvenime netikėtą revoliuciją — žemės reformą. Todėl ir “Dvylikos” filmo dalis, liečianti prel. Krupavičių, prasmingiausiai sminga į žiūrovų sąmonę.

Po prel. M. Krupavičiaus rodoma kitas politikas — Vaclovas Sidzikauskas, kuriam nuo 1921 m. Lietuvą atstovauti ir ginti teko tarptautiniuose forumuose, kaip ginant Vilniaus ir Klaipėdos bylą Haagos tribunole ir pan., o už Klaipėdos bylos apgynimą vėliau teko 2 metus atsėdėti nacių kacetuose. “Dvylikos” filme V. Sidzikauskas pastatomas New Yorko dangoraižių fone, fone to miesto, kuris po II pasaulinio karo liko vienu iš svarbiausių politikos centrų. Nors čia reziduoja Jungtinės Tautos, bet, V. Sidzikausko žodžiais, čia giliausiai stalčiuose paslėpta ir Lietuvos laisvės byla. Per 20 metų V. Sidzikauskas su kitais savo jėgas paskyrė vadovaudamas Pavergtųjų Tautų Seimui, pirmininkaudamas Lietuvos Laisvės komitetui, Vlikui, Vykdomajai tarybai ir t. t.

V. Sidzikauskui skiriama filmo dalis, į kurią ypač? turėtų įsigyventi jaunieji žiūrovai, kad giliau įsisąmonintų, kaip neprik. Lietuva buvo atstovaujama tarptautinėje politikoje ir kaip ten buvo ginami tautos interesai bei Lietuvos valstybės sienų klausimas, baigiasi V. Sidzikausko portretu New Yorko dangoraižių ir ūkanose besimatančios Laisvės statulos fone.

Tuo metu prasmingai suskamba J. Žilevičiaus “Pabuskit iš miego” daina, V. Sidzikauskas dingsta iš ekrano ir į jo vietą jau Čikagoje ateina komp. J. Žilevičius. Kompozitorių atlydi jo paties sukurtos dainos akordai. Ir prasminga, ir efektinga. Sunkiau atsekti mūsų muzikos veterano žodžius, kai jis pasakoja apie 400 savo sukurtų muzikos kūrinių, apie 600 straipsnių su 30,000 eilučių muzikos temoms, parašytų įvairioms enciklopedijoms. Štai jis Lietuvos operos kūrėjų tarpe, pirmosios Dainų šventės, įvykusios

1924 m. Kaune, dirigentas, 1935 m. suorganizavęs ir dirigavęs didžiąją Amerikos lietuvių dainų šventę New Yorke, Carnegie Hali, kur dalyvavo apie 5,000 chorisčių. Galop ekrane ryškėja detalės jo surinkto milžiniško lobio — muzikologijos archyve.

Vėl naujai komp. J. Žilevičiaus dainai skambant, veteranas muzikas rodomas įvairiuose vaizduose Jaunimo centre ir jėzuitų vienuolyno fone. Tai tie rūmai, kur pulsuoja gyvas Čikagos lietuvių kultūrinis ir visuomeninis gyvenimas, kur šalia kitų archyvų bei galerijų prisiglaudęs ir komp. J. Žilevičiaus Muzikologijos archyvas, kur buvo pagamintas ir “Dvylikos” filmas. Dainos akordams stiprėjant ir žiūrovus griebiant už širdies, būtų natūralu, kad šitoje vietoje filmas baigtųsi.

Bet vėl persikeliama į New Yorką, kur surandamas jau tarptautinio garso susilaukęs lietuvių dailės meistras Adomas Galdikas, šiandien jau nebesąs gyvųjų tarpe.

— Mano kelio pradžia buvo grafika, bet vėliau, gilindamas studijas, pradėjau ir tapyti, — pasakoja prof. A. Galdikas. O pranešėja R. Kviklytė vardina Kauno, Vilniaus, Petrapilio, Paryžiaus ir kitus muziejus bei meno galerijas, kurios turi įsigijusios prof. A. Galdiko kūrinius.

— Paveikslas — tai poema be žodžių, gamta mano stichija ir aš joje gyvente gyvenu, — tęsia prof. A. Galdikas, kurio gyvųjų žodžių jau niekad nebegirdėsim.

Po to išeina į gyvą, gražią gamtą ir joje gimsta apmatai naujam kūriniui. Bet ne vien tapyboje ar grafikoje garsėjo A. Galdikas. Jis buvo žinomas ir kaip iškilus teatro dekoratorius. Filme ypač užakcentuojama ir tai, kad prof. A. Galdikas Paryžiuje tarptautinėje parodoje yra laimėjęs aukso medalį už dekoracijas V. Krėvės “Šarūnui”.

Ir filmo pabaigoje užgirstam testamentinius prof. A. Galdiko žodžius: — Mane šildo mintis, kad šimtai mano siešios atošvaisčių — paveikslų pasklido pasaulio muziejuose ir lietuvių pastogėse...

Taip, kūrėjas išėjo amžinybėn, bet jo kūryba dar ilgai ilgai išliks šioje žemėje.

GIMTASIS ŽODIS

AE VARTOTINAS ŽODIS SANTARYBA?

Seniau šis daiktavardis kai kurių istorikų vartotas bažnytiniam susirinkimams vadinti. Jei neklystu, jį dar vartojo ir A. Alekna savo Bažnyčios istorijos vadovėliuose. Pažymėję senžodžiu (veraltet), jį su A. Sennu įdėjome ir į mūsų lietuviškai - vokišką Lietuvių rašomosios kalbos žodyną, išleistą C. Winterio leidyklos Heidelberge (5 tomai, 1932-68).

Panašios darybos yra gyvi liaudiniai vedybiniai terminai *sqvedybos* ir *sanderybos*, kada jaunos žmones suveda susipažinti ir kada susiderama vestis. Taip pat lažybos, kada susilažinama, vadinamos *sąlažybomis*. B. Sereiskio žodyne yra dar sąvadybos (sąvada, sąvadautojas, ang. procurer, pander, pimp). Naujas vedinys yra vienaskaitinė *..sąskaityba* — sąskaitų

Tą patį tenka pasakyti ir apie filmą "Dvylika": likę veikėjai vienas po kito iškelia iš šios žemės, bet jų darbai ir veidai ilgai švies augančioms ir busimosioms kartoms ir tolydžio, kaip pradžioje minėjome, filmo vertė vis kils.

Iš estetinio taško žiūrint, ypač nemažai pasigerėjimo suteikia kai kurios kun. A. Kezio meniškai užfiksuotos gamtos detalės, o taip pat rašyt. B. Pūkelevičiūtės skriptas, kuriame skamba ne šabloniniai, bet giliai literatūriniai sakiniai. Jaunos pranešėjos R. Kviklytės lietuviška tarsena be priekaištų.

VI. Ramojus

vedimas ir tos rūšies mokslas. Taigi santaryba turėtų reikšti tarimąsi ir susitarimą. O bažnytiniam susirinkimui, lot. *concilium* (iš veiksmažodžio *calare* — sušaukti), gr. *synodos*, vok. *Konzil*, ang. (church) *council*, šis terminas imtas vartoti, supainiojus su lot. *consilium*, reiškiančiu tarimąsi, pasitarimą (plg. ir anglų *council*).

Bažnytiniam reikalui palikime dabar vartojamą *susirinkimą* (pvz. Vatikano arba ekumeninis susirinkimas) Jei kas norėtų ir atitinkami veiksniai susitartų, tai būtų galima pasigaminti daugiskaitinę lytį *santarybos*.

DAR DĖL FOTO IR KITU NELINKS- NIUOJAMU DAIKTAVARDŽIU

Daugelio kalbų vartojamas (plg. ang. ir pr. photo, vok. Photo ir Foto, rus., ček. foto) ir į lietuvių kalbą besibraunąs nelinksniuojamas *foto* yra *fotografijos* santrumpa, kurią žodynai paprastai apibūdina kaip šnekamosios kalbos liaudinę, tarminę lytį (ang. informal, vok. volkstümlich, rus. razgovornoje). Čekai gretimai su nekaitomu *foto* turi ir linksniuojamą *fota* bei mažybines *fotočka*, *fotočka*. Plg. ir Lietuvoje gimnazistų tarpe paplitusią *fotočkė*, kuri bus kilusi iš lenkiškosios miesčioniškosios *fotočka*.

Bendrinei kalbai *foto* Lietuvoje nepripažįstamas, nes jo nėra nei Balčikonio *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (1954), nei antrajame akademinio

žodyno tome (1969). Ir Barono *Rusų - lietuvių kalbos žodyne* (1967) rus. *foto* (šnek.) verčiamas tik *fotografija*. Bet I. Liuchino ir kt. *Tarptautinių žodžių žodyno* vertime, redaguotame Ch. Lemcheno, abiejuose leidimuose (1951, 1969) dedamas *foto* ir nurodomas į *fotografiją*.

Apskritai dabar Lietuvoje pastebimas polinkis nelinksniuoti visus tuos svetimuosius žodžius, kuriuos ir rusai nelinksniuoja. Linksniuojami išliko tik *biuras, kinas, radijas, depas* ir *autas* (su tvirtaprade priegaide). *Biuras* (pr. bureau) linksniuojamu žymimas jau A. Lalio 1902 m. žodyne, nors J. Šlapelis savo *Svetimų ir nesuprantamų žodžių žodynėlyje* (1907) dar rašė *biuro*. Lengvai kaitomu prigijo *kinas*, ir niekas dėl to neatžagariavo, nes ir lenkai savo *kino linksniuoja*, kaip ir vokiečiai *Kino*, nors rusai visus naujuosius skolinius su galūne -o palieka nekaitomus (plg. rus. *pal'to* ir liet. *paltas* iš pr. *paletot*). *Radijas* visuotinai prigijo vartosenoje apie 1933 metus. Tais pat metais Kaune buvo pradėtas leisti savaitraštis *Radio Bangos*, bet dar 1930 m.ėjo žurnalas *Radio Bangos*. Atsimenu, viename pasitarime su kalbininkais K. Račkauskas-Vairas labai gynė nekaitomą *radio*. Bet nurodžius, kad nekaitomi daiktavardžiai lietuvių kalbai apskritai yra svetimi ir kad pvz. lenkai *radio* vis dėlto linksniuoja, sutarta vartoti dabartinę lytį. Polinkį kaityti rodė ir to meto liaudies kalboje vartoti *radis, radys, radija* ir inteligentų radijušas (juokais). Prieš karą jau buvo prigijęs trumpinis *taksis* su mažybiniu *taksiuku*, bet 1948 m. B. Sereiskio *Trumpas lietuviškai rusiškas žodynas* jau sugražino nekaitomą *taksi*, vėlesniuose žodynuose šalia *taksi* (su kirčiu galūnėje, kaip ir rusų kalboje) tik antroje vietoje toleruojamas *taksis*. Didysis

akademiniis žodynas paprastai deda ir visus vienatomio žodyno žodžius.

Nekaitomųjų daiktavardžių atžvilgiu, bent sprendžiant iš žodynų, dabar Lietuvoje daug maišaties. Pvz. Balčikonio žodyne *atašė, dekoltė, ateljė, kupė, reziümė* nepažymėti nekaitomais, bet prie *fojė* jau pridėta pažyma *ukt.*, o A. Lyberiu visi jie (*dekoltė* neįdėtas) yra nekaitomi. Didysis žodynas vėl prie *dekoltė* ir *fojė* nežymi, kad nekaitomi, bet prie *atašė* ir *ateljė* vėl prikerpta pažyma ppr. *ind.* (= paprastai nelinksniuojama). A. Valeckienė įdomiame straipsnyje "Kitų kalbų kilmės žodžiai lietuvių kalbos morfologinėje sistemoje" (*Lietuvių kalba tarybiniais metais*. Vilnius, 1967 m., 108-128 psl.) paliečia ir nekaitomųjų žodžių klausimą. Ji pastebi, kad lengvai linksniuojamais gali išvirsti svetimieji skoliniai su galūnėmis -ė, -i, bet kartu pabrėžia, kad šalia kilmininkų, pvz. *dekoltės, kūpės* (su galūniniu kirčiu) nevartojami galininkai *dekolte, kupe*, kur kirtis pagal lietuvių kalbos kirčiuosenos dėsnį turėtų atšokti į priešpaskutinį skiemenį. Autorė, kaip ir daugumas žodynininkų, be reikalo yra užsispyrę vad. tarptautiniuose žodžiuose būtinai išlaikyti ir svetimąjį, dažniausiai rusiškąjį (daugeliu atvejų perimtą iš prancūzų kalbos) kirtį. Jeigu vok. *Taxi*, čekų *taxi* (ir *taxik*), serbų ir kroatų *taksi* kirčiuojami šaknyje, tai kodėl lietuvių kalbai turėtų būti privalomas rusiškai - prancūziškas galūninis kirtis? Gyvoji žmonių kalba iš kitur atėjusi žodį vienaip ar kitaip priderina prie savosios vartosenos sistemos.

Lietuvių kalba yra kaitomoji, todėl visai suprantamas polinkis kaityti ir naujuosius nekaitomus skolinius. Kai *taksomotoro* santrumpą žmonės ėmė tarti *taksis*, tai niekam nerūpėjo, kaip ten rusai taria ir kad to žodžio nelinks-

niuoja. Nekliuvo čia nė homoniminis šunelio vardas. Ang. *whiskey, whisky* nėra ko vadinti *viski* (taip rusai vadina), nes Amerikos lietuviai paprastai taria *viskis* arba *viskė*, kaip ir *leidė* iš ang. *lady*. Kalbininkų pareiga yra padėti ir skatinti gyvosios kalbos žmonių polinkius, o ne juos stabdyti. Mes *paltą*, nors skolintą per slavus, linksniuojame, o rusai XIX a. kvailai užsispyrė "nekraipyti" prancūziško žodžio ir *pal'to* literatūrinėje kalboje nelinksniuoja, nors liaudies kalboje jis ir kaitomas. O *radijas* mūsų kalboje įsigalėjo tik todėl, kad jo pranešėjai, radiofono vadovybei susitarus su kalbininkais, programą pradėdavo sakiniiu: Kalba Lietuvos radijas... Maždaug prieš 50 metų Kaune buvo šokamas amerikinis šokis, kurį paprastai vadindavo *džimiu*, rečiau *džimi*. O Lemcheno žodyne įdėtas tik *džimi* ir dar pataisytas į *šimi*, nes angliškai vadinamas *shimmy* (per nesusipratimą atsiradęs iš prancūziško skolinio *chemise*, marškiniai).

Nors nekaitomi skolintiniai daiktavardžiai bendrinei kalbai apskritai neteiktini, bet visai jų neišvengsime. Nelinksniuojami mūsų kalboje liks tokie žodžiai, kaip *bruto, neto, saldo, konto, solo, moto* (ir *motto*), *menu, interviu, randevu, tabu*. Taip pat galima spėti, kad "svetimienos" mėgėjai ir toliau vartos, kaip vartoję, nelinksniuojamąją *foto*, tiek Lietuvoje, tiek išėivijoje.

Dar dėl rašybos, kur *foto* eina pirmuoju sudurtinio žodžio sandu. Čia jis, kilęs iš gr. *fos*, km. *fotos* (šviesa), reiškia: 1. kilęs ar veikias ką nors, atliekas šviesos spindulių poveikiu, 2. atitinka žodžius *fotografinis, fotografija*. Pirmuoju atveju nėra jokių rašybos svyravimų, rašome kartu: *fotochemija, fotometrija, fototerapija, fototipija, fotosfera, fotocelė, fotoefektas, foto-*

metras, fotoluminiscencija, fotomorfozė, foto statas (aparatas ir nuotrauka). Bet taip pat visuotinai rašoma *fotokopija* ir dažniausiai *fotomontažas*, kur sutrumpinta *fotografinė kopija, fotografijų montažas*. Bet vėl atskirai rašoma: *foto ateljė, foto aparatas, foto popierius, foto mėgėjas, foto objektyvas*, net *foto nuotrauka*, kuri juk ir tereiškia fotografiją, nuotrauką. Lietuvoje dabar visi šie žodžiai rašomi kartu, taip pat ir *fotokorespondentas, fotoreporteris, fotoparoda, fotožvalgyba*, nes ir rusų čia kartu rašoma. Plg. ir ang. *photocurrent* (ir *photoelectric current*), *photomap, photoprint, photomural, photogravure, photoplay, photojournalism*, bet ir *photo - offset, photo - exhibition*, taip pat *photo base, photo layout, photo spread, photo finish* (sporto terminas). Taigi rašoma net trejaip. Jei kas iš mūsų vietoje *nuotraukos* būtinai užsispiria tevertoti nekaitomą *foto*, tai ir skyrium rašymas anais atvejais visai suprantamas, taip pat ir *Lietuvių Foto Archyvas*. Bet, rodos, paprasčiau ir lietuviškiau rašyti: *A. Kezio nuotrauka* arba *Nuotrauka A. Kezio*, o ne *Foto A. Kezio*. Mat ką iš kur įsispitrėjus, sunku akį ir liežuvį beatitraukti. A. S.

Redakcijos prierasas.

Esame dėkingi prof. A. Saliui už šių dviejų žodžių, *santaryba* ir *foto*, vartosenos bei rašymo praktikos paaiškinimą. Tad aišku, kad žodis *santaryba* yra nevartotinas vietoj Bažnyčios susirinkimo, o dėl foto rašymo drauge ar atskirai su kitais žodžiais tai dar yra daug sąmyšio. Netrukus prof. A. Salys žada parašyti apie nemažai diskutuotus du maldų išsireiškimus: *Tikiu Dievą* (ar *į Dievą*) ir *Kaip danguje, taip ir žemėje* (ar *ant žemės*).

KNYGOS

VYTAUTAS KASNIŪNAS

MIESTE NESAUGU

Kiekvienos naujos knygos pasirodymas mums suteikia didelio džiaugsmo, nes gerai, kad dar turime kas rašo ir atsiranda leidėjų. Bet kad jų tiražas tik retais atvejais pasiekia 2000, tai reikia apgailestauti. Tad Lietuvių Bendruomenės žygis lapkričio mėnesį skirti knygų ir periodinės spaudos platinimui yra sveikintinas ir reikalaujantis visuotinės paramos. Tiesa, gal tam reikalui geriau tiktų gruodžio mėnuo, nes su juo rišasi kalėdinės dovanos ir metų pabaiga — labai tinkamas laikas spaudos užsiprenumeravimui. O kad lietuviškai knygai dar yra daug vietos mūsų šeimų bibliotekose, tai rodo mažos ir skurdžios knygų lentynėlės daugelio namuose.

Todėl nenuostabu, kad išleistai knygai mes norime suteikti tartum gyvastingumo ženklą, kad ji galėtų eiti, belstis į gyvenamųjų namų duris, prašyti, kad ją priimtų ir suteiktų kampeį. Kas taip bandė daryti, tokiu būdu platino knygas, tai ištuštino jų sandėlius. Ypatingai būtų gera, kad jaunimas išeitų su knygomis pasivaikščioti ir, jas platindami, papuoštų savo tėvų draugų bei giminių liesokas bibliotekų lentynėles.

Ir vėl reikia grįžti prie žodžio *džiaugsmas*, kai paimi į rankas rašytojos Danutės Brazytės-Bindokienės knygą "Mieste nesaugu", išleistą JAV LB Kultūros Fondo 1970 metais. Atvertę knygos viršelio užlankos dalį, skaitai: "Apsaka jaunimui 'Mieste nesaugu' buvo premijuota 1969 m.

skelbtame jaunimo literatūros konkurse. Čia pasakojama apie penkiolikmetčio jaunuolio Arūno-Aro Varnaičio ir jo sesers Gailės nuotykius didžiulio Amerikos miesto priemiestyje, į kurį jų tėvai persikėlė, norėdami vaikus užauginti saugesnėje ir sveikesnėje aplinkoje. Tai, ką vaikai pirmaisiais metais priemiestyje pergyvena, didmiesčio neramumus ir pavojus paverčia visai nereikšmingais".

Tai tiek apie turinį. O apie knygos vertingumą pasako paaiškinimas, kodėl ji buvo premijuota: "Knyga parašyta, atsižvelgiant į dabartinio lietuviško jaunimo (paauglių) sugebėjimą lietuviškai skaityti — nevarojant sunkių, nesuprantamų žodžių ir apsieinant be perdėtai ilgų aprašymų. Veiksmas labai greitas, įvykiai sukelia įtampą, kuri iki pat apysakos galo skaitytojo dėmesį išlaikys. Aplinka, kurioje Arūnui ir Gailei tenka gyventi, yra pažįstama kiekvienam didmiesčio vaikui, todėl ir jų problemos bei nuotykių bus suprantami, savi bei įdomūs".

Jei smalsumo vedamas perskaitai ir kitoje užlanko pusėje parašytus žodžius, sužinai, kad autorė per paskutiniuosius šešerius metus yra parašiusi jaunimui keturias knygas. Tai reiškia, kad ji yra ne naujokė. Perverti Jūratės Eidukaitės iliustracijas, kiek ilgiau sustodamas prie viršelio, ir tarsi sau pusbalsiu: modernus. Bet greitai išsižadi tos minties, nes raidžių sudėjime įžiūri miesto dangoraižius, o spalvų suderinime šviesias gatves,

apgautas nykia tamsa. Ir tave pagauna girdėta ir matyta miesto nesaugumo mintis ir vaizdai. Tokios pat minties, matyt, laikytasi ir piešiant iliustracijas. Nesaugumas artimai giminiuojasi su baime. Todėl, man atrodo, kad labai tinka drebančių, su-raizgytų linijų piešiniai.

Rašytoja, kurdamą šią apysaką, norėjo sekti taip jaunimo mėgstamus "komikus", kaubojų filmus, televizijos programas, atseit, maitinti skaitytoją, pateikiant jam jo kasdieninę duoną. Todėl, tik paskaitęs penkis su puse puslapių, išėini į nuotykių pasaulį, kur žymiausias knygos veikėjas Arūnas baisiai nuobodžiauja, nes jam atrodo, kad kiti klasės vaikai jo nemato, ir jis vaikščioja tarp jų, lyg šešėlis. Tada jo geriausias draugas Linas pataria padaryti ką nors įdomaus, nes tada tai visi pastebės. Nuo čia ir prasideda visokie nuotykių, kurie plaukia vienas paskui kitą iki 166 puslapio, kai Arūnas tampa herojum, ir apie jį rašo visi miesto laikraščiai, jo vardas dažnai minimas per radiją ir televiziją. Dabar tėvai ir mokytojai juo didžiuojasi, su tokia pagarba aplinkui šokinėja ir stengiasi išpildyti kiekvieną jo pageidavimą.

Todėl ir šią apysaką premijavusi komisija labai teisingai pastebi, kad veiksmas labai greitas, įvykiai sukelia įtampą. Tik kai kurie veiksmai gal suaugusiems nelabai įtikinantys. Pavyzdžiui, Arūno veržimasis į Dvigubo Trikampio klubą, kai vienas iš labiausiai pasižymėjusių jo narių sėdi antrus metus aštuntame skyriuje, arba ta didelė baimė ir panika dėl vadinamųjų skrendančių lėkščių, o taip pat stabdžių sugadinimas autobusuose. Bet už tai autorė, kaip gabi rašytoja, norėdama nuotykiškai suvilioti jauną skaitytoją, labai vykusiai, pasakytume net meistriškai, su pedagoginiu išvalgu-

mu, pina knygos herojui garbės vainiką. Todėl ta įtampa išlaiko skaitytojo dėmesį iki galo.

Ši apysaka yra gražus ir vertingas indėlis į mūsų jaunimo skaitinius. Ją su įdomumu skaitys ir vyresnieji. Tai bus graži kalėdinė dovana visai šeimai.

Danutė Brazytė - Bindokienė. Mieste NESAugu. 170 psl., kaina 3 dol. Galima gauti JAV LB Kultūros Fondo knygų platinimo ištaigoje, 7030 S. Richmond, Chicago, Ill. 60629

SUSIPAŽINIMUI: PLUOŠTAS 1970 M. LIETUVOJE IŠLEIS- TŲ SKAITINIŲ VAIKAMS

NIJOLĖ JANKUTĖ

**** Ramutės Skučaitės "KIŠKIŲ TROLEIBUSAI".**

Nuotaikingi eilėraštkukai ir vienas kalėdinis (naujametinis) vaidinimėlis pirmaskyriams. Knygutė sužavės ir darželio pipirus, kai mama ar mokytoja paskaitys, pvz. "kiškis veda troleibusą... kyšo ausys, kyšo ūsai... iš gražiausios pasakėlės pas vaikus keliauja lėlės".

"Kiškių troleibusuose" autorė lengvai ir žaismingai eiliuoja apie "tetą Samaną", apie aidą miške, apie tinginius pingvinus, sviedinuką, vorą ir ajerus.

Ados Skliutauskaitės iliustracijos, lengvos kaip snaigių ir lapų mezginiai, puikiai tinka žaismingai knygelės nuotaikai.

**** Sigitos Gedos "UŽMIGĘ ŽIRGELIAI".**

Eilėraščiai, kaip autorius pirmame puslapyje sako, "...vaikams dideliems

Konkurso premijų įteikimas "Laiškų Lietuviams" metinės šventės proga. Kalba mecenatė S. Semėnienė. Toliau matyti mecenatas V. Kuliešius, "L. L." redaktorius, N. Užubalienė, L. Gražulienė ir V. Kuprys.

ir mažiems, apie žirgelius, kurie miega, gaidelius, verkiančius po vandeni... ir jūrų paukščius geltonom kojom".

Šios knygutės eilėraštkai — liaudies dainų motyvais. Jų veikėjus, vaikui gerai pažįstamus vyturėlius, gaidelius, vėžius, žirgelius, autorius apvilko turtingais fantazijos drabužiais. Ne tik jų išvaizda "supasakinta", bet ir veiksmai fantastiški. Čia akmenys "gieda", mažos mergelės "po dangų lekioja", jūrų žuvelės "sėdi susikūrę ugnį", o tėvas ir motutė "skraido". Autorius kviečia vaikus į rūtų darželį, kur "išdygo arkliukas", pasakoja apie vaikus, "baltą ir žalia", žvaigždeles klausinėjančius: "... kas pasėjo bulvelės? Kas pasėjo žmogelius? Kur mes būsim, kai pasensim? Kur po šimto metų būsim?"

"Užmigusius žirgelius" skaitant, jautiesi tartum linksmam, spalvingam

sapne, kur viskas ne taip, kaip turi būti, todėl ir gražu, ir linksma. Petro Repšio velykiškai margos vaikiško braižo iliustracijos nė per žingsnį neatsilieka nuo poeto fantazijos, puikiai atbaigdamos pasakiškai sapnišką "Žirgelių" pasaulį.

**** Halinos Snopkiewicz "SVAJONĖS IR DVEJONĖS",**

Versta A. Liobytės, iliustruota Teresės Vilbik, skirta vyresnio amžiaus moksleiviams. Tai penkiolikmetės Liudos gyvenimo iškarpėlė: jos gimnastiški rūpesčiai; jaunos svajonės ir dvejonės apie mokslinę karjerą; apie liūdną pasaulio padėtį, kurią Liuda pasiryžusi pagerinti, kai tik "gaus Nobelio premiją už biologinius tyrinėjimus"; ir, žinoma, pirmosios Liudos meilės sielvartai ir triumfai. Gaila, kad nesklendus vertimas apsunkina šios jaunatvišku nuoširdumu ir humoru blyksinčios knygutės skaitymą.

**** Kurt Pahlen, "STEBUKLINGAME MUZIKOS PASAULYJE",**

Versta V. Petrausko, iliustruota V. Skuličo — jaunesnio amžiaus moksleiviams. Tai labai vertinga "Noriu Žinoti" serijos leidinių knygutė. Patrauklių pašnekusių bei žaidimų forma vaikas supažindinamas su garso ypatybėmis, muzikos teorijos pagrindais, muzikos instrumentais, simfoniniu koncertu, opera, garsų įrašymu, transliavimu ir didžiaisiais muzikais.

**** Wolf Durian "ROBERIS".**

Versta J. Kiliaus, iliustruota Hans Bretke — nuotykingas pasakojimas apie prijaukintą vilką, kuris... ganė avis! Įdomu, kad veiksmas vyksta JAV-bių šiaurės vakarų prerijose. Šitokia, Lietuvos vaikui egzotiška, aplinka ir ypatingas vyriausias veikėjas, galima tikėti, patrauks didelį būrį mažųjų skaitytojų.

ATGARSIAI

BUKITE ŽIBURIAIS IR DRUSKA

Gerbiamieji,

Jau kuris laikas, kai "L. L." nustojo man būti tuo, kuo jie, kaip sakote, daugeliui yra. Esu drąsaus ir tiesaus žodžio šalininkas. Tiek religiniuose, tiek tautiniuose rūpesčiuose randame problemų, kurios nestatomos liaudies balsavimui; kad ir tokio su kraštu bendradarbiavimo klausimu bijotės vado vaidmens. Čia drungnumui vietos negali būti. Jis ir Šv. Rašte yra pasmerktas. Taip pat ir Bažnyčios atsinaujinimo procese "L. L." šliejasi prie tų reformatorių, kurie Kristaus kryžių nori tiek palengvinti, kad ir modernus žmogus galėtų jį priiimti be kančios. Tas kryžius tempiamas Golgotos viršūnėn visokių ekumeninių motorikų pagalba... Čia ir Dale Carnegie per "L. L." prabyla: "Taigi pagrindinė taisyklė laimingam šeimos židiniui yra — skaityti gerą knygą apie lytinę vedybų pusę!"

Iš jėzuitų leidžiamo laikraščio ir ateityje lauksiu daugiau ne laiko vėjų, o krikščionybėje apspręsto gyvenimo problemų nagrinėjimo. Jūs ir pašaukti, ir išrinkti būti kalno žiburiais ir žemės druska.

Ta prasme visada su Jumis

Pr. Razgaitis

Gerbiamas p. Razgaiti,

Dėkojame už Jūsų nuoširdų laišką. Mums labai malonu, kad esate drąsaus ir tiesaus žodžio šalininkas. To drąsaus ir tiesaus žodžio mes šiandien labai pasigendame ir spaudoje, ir privačių asmenų viešuose pasisakymuose. Gal pagrindinė priežastis yra ta, kad žmonės bijo visokių represijų ir persekiojimų iš kitaip manančių ir netoleruojančių skirtingos nuomonės.

Kiek teko girdėti, beveik visų laikraščių redakcijos patiria tų represijų. Štai kuriam nors skaitytojui viskas laikraštyje labai patinka, jau daug metų jis jį skaito, bet staiga nepatinka kuri nors kokio straipsnio mintis. Jis tuoj sėda ir pila redakcijai laišką: "Prašau man daugiau jūsų laikraščio nesiuntinėti, aš jūsų daugiau neremsiu ir su jumis nebendradarbiausiu, kad dedate tokius straipsnius!" Noromis nenoromis čia prisimeni ne kartą matytą vaizdą, kai žaidžia keli vaikai. Staiga kuris nors ant kitų užpyksta, treptelia koja į žemę ir sušunka: "Atiduokite mano žaislus, aš daugiau su jumis nežaisiu!" Ir, susirinkęs žaislus, verkdamas bėga pas mamą. Žinoma, redaktoriai turėtų suprasti, kad prarasti taip galvojantį skaitytoją nėra didelio nuostolio, bet vis dėlto dabar, kai taip mažai yra skaitoma mūsų spauda, tai kiekvienas skaitytojas yra brangus.

Bet nemanyčiau, kad "Laiškams Lietuviams" galima primesti tą drąsos ir atviro žodžio stoką. Mes turime savo liniją ir jos laikomės. Jeigu kam atrodo, kad tos drąsos turėtų dar daugiau būti, tai atsakome, kad taip yra kartais tik dėl to, kad nenorime papiktinti "mažutėlių". Kai kuriuose klausimuose stengiamės prie tikslo eiti ir žmones ruošti pamažu. Tuo Jūsų minimu bendravimo klausimu savo nuomonės skaitytojams tuoj neužmetėme, norėdami, kad patys skaitytojai laisvai pasisakytų ir padiskutuotų. Bet principinė mūsų nuomonė, manau, turėtų būti pakankamai aiški iš veda-

mojo "Vivos planço" šių metų spalio mėn. numeryje.

Kaip jau praėjusiame numeryje esame rašę, už tą "Vivos plan go" esame gavę labai daug komplimentų ir raštu, ir telefonu, ir gyvu žodžiu. Iš visa to galima padaryti išvadą, kad vis dėlto beveik visi mūsų tautiečiai toms mintims pritaria. Dėl įvairių motyvų nenori pritarti tik labai mažos išimtys. Jeigu kas mėgino kabinėtis — tai tik prie atskiro žodžio — Muravjovo, prastų sakinių. Tą straipsnį perspausdino ir Brazilijoje leidžiama "Mūsų Lietuva", o jos redaktorius atsiuntė "Laiškams Lietuviams" laišką, kuriam išreiškė didžiausią savo susižavėjimą toms mintims, kurias ir jis pats jau seniai buvo besiruošias išlieti. Didelę to straipsnio dalį perspausdino ir "Naujienos", parašydamos net vedamąjį. Ir jos neturėjo ko prikišti to straipsnio mintims, prikibdamos tik prie atskiro žodžio — Muravjovo. Buvo ir daugiau, kuriems šis žodis nepatiko. Aišku, kad to lietuvių koriko ir spaudos persekiotojo pavardė nė vienam lietuviui negali būti maloni. Ji mums yra tapusi spaudos draudimo simboliu. Tad, stilistiniais sumetimais ją vartojant tame straipsnyje, buvo norima pasakyti, jog būtų gera, kad mūsų laikais atsirastų koks nors asmuo, kuris sugebėtų uždrausti tokių spaudą, kuri yra pilna visokių šmeižtų, intrygų ir netiesos. Žinoma, dar būtų geriau, jeigu patys redaktoriai savo leidinius apvalytų nuo tokių šiukšlių. Bet pasirodo, kad ne visi to pageidauja. Dėl to ir yra liūdna. Dėl to ir gimė tas "Vivos plango".

Toliau Jūs rašte, kad mes stengiamės moderniam žmogui lengvinti kryžių. Ačiū už tokį komplimentą, nes lengvinti kitiems jau ir taip sunku kiekvieno šios žemės keleivio nešamą kryžių yra kiekvieno krikščionio pa-

reiga. Nežinau, ką suprantate, rašydamas apie tuos "ekumeninius motorikus", bet Jūs, be abejo, gerai žinote, kad ekumeninis sąjūdis yra pradėtas II Vatikano susirinkimo, kuriam labai pritaria ir mūsų du paskutiniai popiežiai.

Dale Carnegie šiais metais niekad nebuvo cituotas — toji Jūsų minima citata bus iš senesnių laikų. Kai kurie mums prikiša, kad per mažai rašome apie intymius šeimyninio gyvenimo klausimus, kiti, priešingai, piktinasi kiekvienu nors ir labai nekaltu šios rūšies užsiminimu. Galime tik tiek pasakyti, kad ir, pavyzdžiui, spalio mėn. numeryje buvęs straipsnis "Kodėl šeimos skiriasi", kuris kai kam atrodė "nepadorus", dar labai toli yra nuo atvirumo, kuriuo šias problemas sprendžia Amerikos katalikų spauda. Mūsų senesnioji karta, išauklėta "gandrų istorijomis", dar yra labai atsilikusi nuo sveikos, modernios ir krikščioniškos pažiūros į lytinius klausimus.

Malonu, kad mus vadinate kalno žiburiais ir žemės druska. Taip, mes tuo turėtume būti. Kaip tik svarbiausias mūsų tikslas yra duoti aktualių, krikščioniškojo gyvenimo klausimus sprendžiančių, straipsnių, bet mūsų jėgos yra ribotos, bendradarbių prisipašyti yra labai sunku, ir šią spragą mes patys gal geriausiai matome. Tad laukiame ir Jūsų, ir kitų sugebančių rašyti talkos, už kurią būsime labai dėkingi.

Redakcija

AUKOS LIETUVIŠKAJAI SPAUDAI

įvertindamas Lietuvių Bendruomenės kultūrinius darbus ir pažadintas lietuvių pareigos remti lietuviškąją spaudą, leidžiamą išeivijoje, jungnuosi prie šio kilnaus darbo savo maža auka.

"Draugui" — 20 dol., "Laisvajai Lietuvai" — 20 dol., "Sandarai" — 20 dol.,

“Laiškams Lietuviams” — 20 dol., “Naujienuoms” — nuo aukos atsisakau dėl jų užimtos linijos skaldyti mus, lietuvius iš-eivijoje, ir niekinti mūsų mirusius Nepri-klausomos Lietuvos Kūrėjus. Įspėju ir ki-tus lietuvius atsiriboti nuo tokios spau-dos, kuri tuo užsiima.

Br. Macianskis

DISKUSINIAI DALYKAI MŪSŲ ŽURNALE

Dar kartą norime skaitytojams pri-minti, kad "Laiškuose Lietuviams" yra

du skyriai, kurie ne būtina išreiškia redakcijos nuomonę. Tie skyriai yra: "Idėjos ir žmonės" (ateinančiais me-tais jo vardas bus "Nuomonės") ir "At-garsiai". Už šių dviejų skyrių mintis yra atsakingi patys autoriai. Pagei-daujama, kad jie pasirašytų savo tik-rają pavardę, bet jeigu pasirašo sla-pyvardžiu arba inicialais, tai vis tiek redakcija turi žinoti jų pavardes ir ad-resus. Anoniminiai laišakai paprastai eina į redakcijos krepšį.

Redakcija

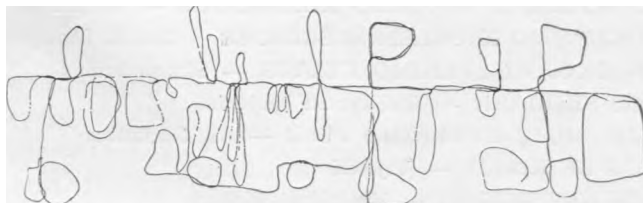
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” STRAIPSNIO KONKURSAS

Skelbiame konkursą parašyti “Laiškų Lietuviams” žurnalui tinkamą straipsnį. Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus autoriaus pavardę bei adresą užklijuotame vokelyje, atsiųstas redakcijai iki 1971 m. vasario mėn. 16 dienos. Konkurse gali dalyvauti visi — ir vyresnieji, ir jaunimas. Skiriamos keturios premijos: I — 100 dol., II — 75 dol., III — 50 dol., IV — 25 dol. Konkursui parinktos šios temos:

1. Ko aš laukiu iš religijos?
2. Ar mūsų moralė kyla, ar smunka?
3. Kas mūsų spaudoje girtina ir kas peiktina?
4. Dabartinio mūsų jaunimo charakteristika.
5. Antrajam Jaunimo Kongresui ruošiantis:
 - a. Kongreso programa, jos lygis ir kokio amžiaus jaunimui taikoma.
 - b. Koks turėtų būti pagrindinis kongreso aspektas: akademinis, kultūrinis, socialinis, politinis?
 - c. Kaip sudominti jaunimą kongresu, kokios turėtų būti paskaitų temos, kokio pobūdžio linksmoji dalis?

Kiekvienas konkurso dalyvis gali rašyti kelias temas ir laimėti kelias premijas. Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe. Nepremijuoti ir ne-spausdintini straipsniai bus gražinami. Premijos bus įteiktos “L. L.” metiniame pa-rengime 1971 m. kovo mėn. 27 d. Jaunimo Centre.

Konkurso premijų mecenatai: Stefanija Rudokienė ir Vincas Kuliešius. Verti-nimo komisiją paskelbsime vėliau.

1970 METŲ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” TURINYS

ĮVAIRŪS STRAIPSNIAI

VĒL PO ŠEŠERIŲ METŲ SUSITINKANT — Juozas Vaišnys, S. J.....	2
BAŽNYČIOS VIENYBĖ PO II VATIKANO SUSIRINK. — Kard. Suenens 4, 42,	74
AR JIE BESUPRANTAMI MUMS? — Redaktorius	38
STABAI IR TIESA — B. Markaitis, S. J.....	39
ATEISTAI — A. Tamošaitis, S. J.....	48
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS	72
LIETUVOS LAISVĖS SIEKIANT — M. Krupavičius	78, 115, 150
DALIA RĖKLYTĖ - ALEKNIENĖ	97
JAU LAIKAS NUSIRAMINTI — J. Vaišnys, S. J.....	110
VOKIETIJOS “LABDARAI” DVEJI METAI — G. Šlikas	139
MOTINOS DIENAI — J. Vaišnys, S. J.....	146
ATOSTOGOS — A. Tamošaitis, S. J.....	182, 218
ALGIRDAS GRIGAITIS	199
LEONAS URBNAS	243
MODERNIŲJŲ LAIKŲ KRIKŠČIONIS — A. J.....	254
SESUO MARIJA MERCEDES	256
RELIGINĖS LAISVĖS ŠAUKSMAS SOVIETUOSE — J. Prunskis	257
ĮPRASMINKIME STEIGIAMOJO SEIMO SUKAKTĮ — PLB Valdyba	260
VIVOS PLANGO — J. Vaišnys, S. J.....	290
PIRMIEJI JĖZUITAI LIETUVOJE — Stasys Yla	292
VEIDMAINIŠKI ŽMOGŽUDŽIAI — J. Vaišnys, S. J.....	326
KRIKŠČIONYBĖ IR KOMUNIZMAS LIETUVOJE — F. Jucevičius	332
SVEČIUOSE PAS PASAULIO LIETUVĮ — A. Saulaitis, S. J.....	340
PAULIUS AUGIUS	349
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” STRAIPSNIO KONKURSAS	360
RAMYBĖ IR GERA VALIA — Redaktorius	362
KAD TYLIOJI DAUGUMA PRABILTŲ — Lilė Tumosaitė-Gražulienė	363
KALBAS IR DARBUS BAIKIME GARBINGAI — L. K. Kopyčios Komitetas	367
AUŠRA RYTUOSE — JAPONŲ POEZIJA — Sesuo Ona Mikailaitė	368

ŠEIMA

NEGESINKIME SAVO TAUTINĖS GYVYBĖS — Agnė Kižienė	10
ŠEŠTADIENIO RYTO APATIJA — D. Bindokienė	14
MONTESORINIS AUKLĖJIMAS — D. Petrutytė	60, 92, 123, 172
SENELIAI — ŠEIMOS TURTAS — G. Valiulienė	64
LIETUVIŠKA ŠEIMA — B. Vindašienė	126
SIMPOZIUMAI ŠEIMOS IR JAUNIMO KLAUSIMAIS — Redakcija	174
ŠIŲ DIENŲ AUKLĖJIMO PROBLEMOS ŠEIMOSE — Dr. A. Liaugminas	222
ŠEIMA LIETUVIŠKOJO GYVENIMO KELYJE — Simpoziumas	264
KODĖL ŠEIMOS SKIRIASI? — Išsiskyrusi Moteris	305
INTYMIOJI VEDUSIŲJŲ GYVENIMO PUSĖ — Al. Gimantas	309
KODĖL ŠEIMOS SKIRIASI? — Vijoklė	347
KODĖL ŠEIMOS NESISKIRIA? — Ištekėjusi Moteris	372

JAUNIMAS

VYSKUPO LAIŠKAS JAUNIMUI — Vysk. V. Brizgys	8
BANGPŪTYS IR GINTARĖ — V. Vaitkevičienė	52
KLAUSIMAI JAUNIMUI — Redakcija	97
BALTOSIOS LELIJOS — V. Vaitkevičienė	98
VASARIO 16-TOSIOS MINĖJIMAI — G. Plačas ir D. Matulionytė	132
GROŽIS MŪSŲ APLINKOJE — Eglė Aglinskaitė	165
ŽEMYNA — V. Vaitkevičienė	166
LITUANISTIKA ČIKAGOS UNIVERSITETE — K. A. Girdvilas	171
JAUNIMO SIMPOZIUMAS — J. Vaišnys, S. J.	194
JAUNAS LIETUVIS UŽ LIETUVOS — Vysk. V. Brizgys	200
MANO TĖVŲ GIMTOJI APYLINKĖ — V. Gelbuogytė	272
REVOLIUCINIAI SŪKURIAI IR MŪSŲ JAUNIMAS — J. Prunskis	352

RŪPIMIEJI KLAUSIMAI

MALONĖS METAS — G. Kijauskas, S. J.	81
KRIKŠČIONIŠKOSIOS MORALĖS SAMYŠIS — A. Paškus	154, 186
KAIP ATRODĖ KRISTUS? — Dr. V. Juodeika	190
LIETUVYBĖS IŠLAIKYMAS ATSINAU. BAŽNYČIOJE — Kun. P. Geisčiūnas	228
LIETUVIŠKUMO PRIEMONĖS IR KLIŪTYS MŪSŲ PARAP. — Agnė Kižienė	233
BAŽNYČIA IR LIETUVYBĖS IŠLAIKYMAS — J. Masilionis	236
AMERIKOS LIETUVIŲ MOKYTOJŲ SAJUNGOS NUTARIMAI	237
RELIGINES PROŠVAISTĖS SOVIETŲ SAJUNGOJE — J. Prunskis	239
AR KURI NORS NUODĖMĖ NEGALI BŪTI ATLEISTA? — Redakcija	282
ŠIS TAS APIE LITURGINES REFORMAS — Redakcija	283
AR KIEKVIENAS TIESOS NESAKYMAS YRA MELAS? — J. Vaišnys, S. J. .	295
RELIGINIS AUKLĖJIMAS LITUANISTINĖSE MOKYK. — J. Vaišnys, S. J.	302
AR IŠPAŽINTIS PRARAS SAVO VERTE? — Stasys Yla	344

EILĖRAŠČIAI

JULIJA ŠVABAITĖ	7
MARIJA SAULAITYTĖ	47
ZENTA TENISONAITĖ	89
HENRIKAS NAGYS	118
BERNARDAS BRAZDŽIONIS	162
DAIVA KARUŽAITĖ	202
VLADAS ŠLAITAS	248
ADA KARVELYTĖ	262
DAIVA KARUŽAITĖ	274
DANGUOLĖ SADŪNAITĖ	300
VLADAS ŠLAITAS	330
ALBINAS BARANAUSKAS	343
SESUO ONA MIKAILAITĖ	371
ADA KARVELYTĖ	373

IDĖJOS IR ŽMONĖS

ŽVILGSNIS ATGAL — J. Vaišnys, S. J.	25
POLITINĖ 1969 M. APŽVALGA — P. Pakalnis	27
LIETUVIŲ KATALIKŲ CENTRAS — J. Vaišnys, S. J.	70
“LITUANUS” ŽURNALO LIKIMAS — A. Petraitis	101
AR TIKRAI DAUSOSE NĖRA DIEVO? — Al. Gimantas	104
FORMA AR TURINYS? — V. Kleiza	137
APIE “LITUANUS” LIKIMĄ — A. Klimas	203
KELIOS PASTABOS APIE ATEISTŲ RŪŠIS — M. J. Drunga	246
KELIAS Į KULTŪRINĮ BENDRADARBIAVIMĄ — J. Jasaitis	275
KODĖL MES NESUSIKALBAME? — H. Žemelis	278
KAS YRA TAUTA? — F. Juzevičius	311
APIE MŪSŲ MINĖJIMUS — Regina Kutka	321
J. JASAIČIO STRAIPSNĖ PERSKAIČIUS — Kazys Almenas	374
NESUSIKALBAME DĖL PASIMETUSIŲJŲ — J. Jurevičius	375

IŠ TĖVYNĖS

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KUNIGŲ PAREIŠKIMAS	21
SIBIRO TREMTIES LAIŠKAI	90, 135, 175
MŪSŲ LITERATŪROS ATGARSIAI LIETUVOJE — Redakcija.....	206
IR TEN TIE PATYS VARGAI — Redakcija	242
NEPALIKITE MŪSŲ VIENŲ! — E. Šulaitis	380

KNYGOS

GATVĖS BERNIUKAS VĖL PAS MUS — Nijolė Jankutė	34
KNYGA SU APGAULINGU PAVADINIMU — Danutė Bindokienė	65
HENRIKO NAGIO “BROLIAI BALTI AITVARAI” — Marija Saulaitytė.....	119
POETAS PILNATIES ŠVIESOJE — Nijolė Jankutė	160
RIMO VĖŽIO ANTITRADICINĖ POEZIJA — Titas Alga	210
A. KAIRIO “PALIKIMAS” IR P. MALDEIKIO “MEILĖ DVIDEŠIMTAJAME	
AMŽIUJE — Alė Rūta	212
DIENA PRIE EŽERO — Nijolė Jankutė	244
J. K. KARIO VEIKALAI APIE NUMIZMATIKĄ — Alė Rūta.....	287
TĖVYNĖS MEILĖS TESTAMENTAS — Danutė Bindokienė	356
TĖVYNĖS MEILĖS TESTAMENTAS — Danutė Bindokienė	356
LIETUVOJE IŠLEISTI SKAITINIAI VAIKAMS — N. Jankutė	389
GIMTASIS ŽODIS	32, 67, 105, 140, 176, 213, 249, 285, 322, 354, 385
FILMAI	36, 69, 108, 178, 216, 382
ATGARSIAI	107, 142, 252, 324, 358, 391

“LAIŠKAI LIETUVIAMS” Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaguoja T. Juozas Vaišnys, S. J. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Tel. 737-8400.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Vytautas Alantas. NEMUNAS TEKA PER ATLANTA. Novelės. Išleido Nida. Viršelį piešė dail. J. Paukštienė. Kaina nariams: minkštais viršeliais — 2.50 dol., kietais viršeliais — 3 dol. Nenariams: minkštais viršeliais — 3 dol., kietais viršeliais — 3.50 dol.

Vanda Frankienė-Vaitkevičienė. ŠOKOLADINIS KIŠKELIS. Pasaka mažiesiems. Iliustravo ir viršelį piešė Jūratė Eidukaitė. Išleido Kazys Vaitkevičius. Kaina 1.50 dol. Gaunama pas platintojus.

PUPOS PASAKA. Pauliaus Augiaus spalvotos iliustracijos. Išleido Augių šeima 1970 m. dail. Pauliaus Augiaus mirties dešimtmečiui paminėti. Spaudė Saleziečių spaustuvė Romoje. Kaina 4 dol.

Dr. Kostas R. Jurgėla. LIETUVOS SUKILIMAS 1862-1864 metais. Sukilimo šimtmečio sukakčiai pagerbti. Išleido Lietuvių Enciklopedijos Leidykla 1970 m. Kieti viršeliai, 720 psl., kaina nepažymėta.

Stefanija Rūkienė. GRĮŽIMAS Į LAISVĘ. Sibiro tremties užrašai. II dalis. Mecenatas — Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos St. Louis skyrius ir jo nariai. Išleido Viltis 1970 m. Iliustracijos — Vidos Stankuvienės. 526 psl., kaina: minkštais viršeliais — 5 dol., kietais — 6 dol.

ŠV. KAZIMIERO LIETUVIU ROMOS KATALIKŲ PARAPIJA (Delhi, Ontario). Pirmojo dešimtmečio istorija. Išleido Šv. Kazimiero parapija. Redagavo: kun. dr. J. Gutauskas, dr. B. Povilaitis, P. Augaitis, V. Miceika, V. Gamelienė, O. Šiumienė. Viršelis — T. Valiaus.

LIETUVIU SPAUDOS METRAŠTIS 1968 m. Išleido JAV LB Kultūros Fondas. Metraščių paruošė Užsienio Lietuvių Bibliografijos Tarnyba: dr. Z. Ašoklis, J. Švedas ir J. Valaitis. Redagavo J. Švedas, 1516 S. 49th Avė., Cicero, Ill. 60650. Kaina 2 dol.

LITUANUS, 1970 m. 1 ir 2 nr. Redaguoja: A. Klimas, I. K. Skrupskelis, padedant J. Bagdonui, J. Kučėnui ir Z. Morkūnienei.

ŠVIETIMO GAIRĖS. Lietuviškojo ugdymo žurnalas. Nr. 3(7). Leidžia JAV LB Švietimo Taryba. Išeina du kartus per metus. Redaguoja P. Maldeikis. Prenumeratos kaina metams 2 dol., atskiras numeris — 1 dol. Užsisakyti šiuo adresu: J. Tamulis, 7031 S. Maplewood Ave., Chicago, 111. 60629.